10 jaar Criminaliteitspreventie

Jubileumuitgave

Bureau Landelijk Coördinator
Voorkoming Misdrijven

Basisboek
Criminaliteitspreventie

Literatuurstudie

Fietsendiefstal
U kunt er wat tegen doen!

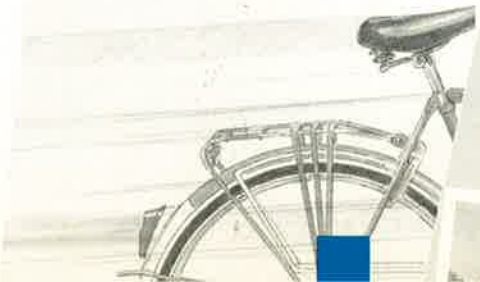

Samenleving en criminaliteit

Voortgangsrapportage 1986

10 jaar Criminaliteitspreventie

Jubileumuitgave

Deze brochure is samengesteld ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van het bureau van de Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven.
De brochure is op 14 februari 1990 aangeboden aan de Minister van Binnenlandse Zaken, de Minister van Justitie en aan de Staatssecretaris van Justitie.

februari 1990

Inhoud

Voorwoord

Bij het 10-jarig bestaan van de organisatie Voorkoming Misdrijven past het in het kort terug te kijken naar de ontwikkeling van de preventie bij de Nederlandse politie.

Als we daarvoor de archieven raadplegen komen we een rapport tegen uit 1957 getiteld: "Onderzoek naar de wenselijkheid en naar de mogelijkheid bij de gemeentepolitie van Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht te geraken tot instelling van adviesbureaus ter voorkoming van misdrijven", van de commissaris Posthuma van de Amsterdamse politie.
Met dit rapport werden de fundamenten gelegd voor de organisatie van preventie bij de Nederlandse politie. Het rapport vormde de aanleiding voor een dertigtal politiechefs in hun korpsorganisatie een ambtenaar te belasten met het geven van voorlichting over het voorkomen van misdrijven.

De sterke toename van de criminaliteit in de jaren zeventig leidde tot een heroriëntatie op de taakuitvoering door de Nederlandse politie. In het inmiddels befaamde rapport uit 1977, "Politie in verandering", werd een meer pro-actieve aanpak van de criminaliteit bepleit. Mede onder invloed van dit rapport groeide het besef dat repressie alleen niet toereikend was om de toename van het aantal misdrijven het hoofd te bieden.
Daaraan voorafgaand zou preventie een bijdrage kunnen leveren aan de stabilisering van de criminaliteit en aan de afname van de werkdruk bij de politie en het OM.
Met de Regeling Politiële Misdaadvoorkoming en de vorming van het bureau van de Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven in 1979 werd van overheidswege een structuur aangegeven en werden mensen en middelen beschikbaar gesteld om door middel van preventie op landelijk niveau, weerstand te bieden aan de sterk stijgende criminaliteit. De nadruk van de activiteiten kwam te liggen op het analyseren van de probleemgebieden en het in kaart brengen van risicofactoren. In die benadering werd al spoedig duidelijk dat ook andere instanties dan alleen de politie betrokken moesten worden bij de beheersing van criminaliteit. Het was vooral de "Commissie Roethof" die een belangrijke aanzet gaf voor het leggen van een verantwoordelijkheid bij het bestuur, het OM en niet in de laatste plaats bij de samenleving, in de breedste zin van het woord, zelf.

Aan de invulling van die verantwoordelijkheden is inmiddels voor een belangrijk deel vorm gegeven door de instelling van een Stuurgroep Bestuurlijke Preventie van Criminaliteit en de aanwijzing van bestuurlijke preventie-coördinatoren bij de gemeenten. De Nederlandse politie heeft de discussie over haar taak met betrekking tot de preventie samengevat in het rapport "Bestuurlijke en Politiële Preventie van Criminaliteit" van het Coördinerend Politieberaad. Ook de instelling van de directie Criminaliteitspreventie bij het ministerie van Justitie geeft aan dat de meer preventieve benadering van de criminaliteit vaste voet heeft gekregen.

Er is in de afgelopen jaren veel werk verzet. Deze brochure geeft daarvan een kort overzicht. We zijn er echter nog lang niet. De statistieken vertonen weliswaar een afnemende stijging, maar nog steeds is de omvang van de criminaliteit oorzaak van een gevoel van angst en soms zelfs machteloosheid in de samenleving.

Er moet dan ook nog veel werk worden verzet. Ik wens allen die het tot hun taak rekenen bijdragen te leveren aan de voorkoming en beheersing van de criminaliteit daarbij veel succes en wijsheid toe.

A. Kosto
Staatssecretaris
Ministerie van Justitie

De prille peilers van het preventievak

Drs. R. J. Vader
(Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven van 1979-1983)

Als persoonlijk memorandum van de "eerste" Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven volgen hier enige kaleidoscopische reflecties. Met als kanttekening: je kunt weliswaar 'managen' hetgeen vóór je ligt, maar een blik op het verleden is nooit weg.....
Met deze bijdrage wordt dus geen chronologie nagestreefd. Het is bedoeld als impressie van overwegingen die in de aanloopfase speelden,op weg naar het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven.

Enkele 'issues' uit die tijd:

- is preventie wel een politie-taak?
- preventie is mentaliteitsbeïnvloeding
- preventie is gedragsbeïnvloeding
- preventie is beveiliging
- preventie leidt op z'n best tot verplaatsing
- als preventie werkt, gaat dat ten koste van het "echte" politiewerk: boeven vangen

Terwijl de 'school-strijd' tussen de Amsterdamse benadering (accent op voorlichting) en de Rotterdamse (accent op technopreventie) in artikelen en bijeenkomsten werd uitgevochten, werd in 1976 na een lang voortraject, bij Justitie de afdeling Voorkoming Criminaliteit ingesteld. Deze kreeg onder meer de opdracht, het voorkomen van misdrijven te professionaliseren, een landelijke organisatie op te bouwen voor het per regio ondersteunen van plaatselijk politie-werk op dit terrein en het voeren van voorlichtingscampagnes.

Hobbels

Daarmee was de eerste en belangrijkste te overwinnen uitdaging meteen ingebakken: in brede kring van politiechefs, burgemeesters en Biza-ambtenaren bestond het inzicht dat deze taken - als VM dan inderdaad tot de

politietaak behoorde - niet op een ministerie thuis hoorden. Er werd op DG-niveau afgesproken het tere begin van de VM-organisatie te vrijwaren voor 'stammenstrijd' en dergelijke, en de betrokken afdeling een kans te geven.

De tweede uitdaging die opdoemde was de regio-vorming voor politiesamenwerking. Zonder vastgestelde regio's en daarbinnen aangewezen korpsen of districten met een regio-functie, kon er geen sprake zijn van de beoogde ondersteuningsorganisatie. Snel bleken twee dingen: er was geen ambtelijke of politieke steun te verkrijgen voor een benadering waarbij ieder volgend te coördineren onderwerp zijn eigen regio-structuur zou krijgen. En het creëren van een algemene samenwerkingsstructuur ging de krachten van het VM-onderwerp ver te boven. Dit laatste vormde gelijktijdig een katalyserende omstandigheid, waarop de VM-structuur mooi kon 'meeliften'.

Naar professionalisering

Hierdoor kreeg de afdeling, die door detachering van enkele Biza medewerkers al vóór 1979 het karakter kreeg van een Landelijk Bureau in oprichting, ruimte om zich meer aan de eerstgenoemde taak te wijden: professionalisering van het preventievak.

Het basismodel was simpel. Wij gingen op zoek naar de 'know-how' die verspreid, en soms bestreden, al in ruime mate binnen de politieorganisatie aanwezig was. Een grote stap voorwaarts kon worden gemaakt, toen de al bestaande politiecommissie voor misdaadpreventie (waarin Rijks- en Gemeentepolitie samenwerkten op vooral het voorlichtende vlak), haar activiteiten en ervaringskennis overdroeg aan het Landelijk Bureau i.o. Nog geruime tijd aldus ondersteund, konden initiatieven als de VM-kalender en registratiekaarten vrijwel als gereed produkt worden overgenomen.

Belangrijke impulsen kwamen verder voort uit intensieve samenwerking met het TBBS, het preventie-instituut van de schadeverzekeraars en met de Rijksvoorlichtingsdienst.

Belangrijk waren ook de aanzetten met de Rechercheschool om opleidingen op het VM-vlak te ontwerpen, en de intensieve contacten met het WODC om de vele veronderstellingen waarop de misdaadvoorkoming stoelde, via gedegen onderzoek te onderbouwen. Of onderuit te laten halen.
Ook werd onderzoek geëntameerd naar de effecten van preventie. Een opmerkelijke uitkomst had in dit verband het onderzoek naar het verband tussen technische maatregelen tegen inbraken en slachtofferschap in de wijk Moerwijk te 's-Gravenhage. Dit leek uit te wijzen dat het inbraakrisico toenam, naarmate men meer aan beveiliging deed. Nadere analyse leerde dat de oorzakelijkheid omgekeerd lag: naarmate het risico groter was, werden meer beveiligingsmaatregelen genomen.

Werkt preventie?

Hiermee wordt een van oorsprong zeer moeilijk gegeven aangeroerd: Als men criminaliteit voorkomt, hoe toont men dan aan dat preventie, en niet duizend en één andere omstandigheden of acties dit verklaren. Pogingen om dit via bedrijfseconomische kosten/baten-vergelijkingen te bewijzen liepen veelal stuk op methodologische en definitiegebreken.

In een tijdperk van bezuinigingen, inhoudingen en 'no nonsens' was dit soms een verdraaid lastig uitgangspunt. Gelukkig kon het worden gerelativeerd. Door enerzijds te wijzen op andere disciplines waarvoor een soortgelijk bewijsprobleem bestaat: bij voorbeeld reclame en advocatuur.
Of neem nu het effect van een bijzondere architectuur en goede werkplekcondities op het welbevinden en de produktiviteit van NMB hoofdkantoor-medewerkers (om eens een dwarsstraat te noemen).
Anderzijds zijn er voldoende andere redenen op te sommen om liever te willen voorkomen dan te genezen.

Het bij deze soort twijfel toch aandurven van acties en risico's onderscheidt de

"ondernemer" die in zijn zaak gelooft van de bureaucraat, die primair risicomijdend is.

Gemis aan ondersteuning

Terwijl het Landelijk Bureau i.o. zich langs de geschetste weg wierp op zijn professionaliseringstaken, ontstond al snel het probleem van "te veel werk voor te weinig mensen".
Het aantal functionarissen dat in korpsen en districten werd aangewezen om iets aan VM te gaan doen, nam in enkele jaren toe tot ver boven de honderd. Voor de meesten van hen was VM een totaal nieuw terrein en de vraag naar documentatie, voorbeelden en ondersteuning was dan ook groot. Maar de

ondersteuningsorganisatie die hierin moest gaan voorzien, bestond alleen nog maar op papier. Met inmiddels zo'n zes full time medewerkers, werd toen getracht het hoofd te bieden aan dit hiaat.

Ter overbrugging werden op vijf plaatsen in het land periodieke bijeenkomsten met de locale functionarissen georganiseerd, waar veel bestaande vragen konden worden beantwoord. Dit bleek te werken. Maar voordat het zover was had men in bestuurlijke kring bedacht, dat op deze wijze Justitie-ambtenaren (burgers nog wel) rechtstreeks met politiefunctionarissen zouden moeten communiceren en wel eens aanwijzingen zouden kunnen gaan geven. Om dit te voorkomen, c.q. te controleren, werd afgesproken dat de betreffende bijeenkomsten vrij toegankelijk zouden zijn voor vertegenwoordigers van korpschefs, districts-commandanten en de Algemene Inspectie van het Korps Rijkspolitie. De agenda's en verslagen zouden openbaar zijn.

Formalisering

Ondertussen werd door de commissie Samenwerking Politie (commissie Vonhoff) eind 1979 de laatste hand gelegd aan de gelijknamige regeling. Parallel daaraan was ook de regeling Politiële Misdaadvoorkoming afgerond. Beide werden in december van dat jaar getekend. Op het nippertje, pal voor het ingaan van nieuwe bezuinigingsronden.
Na de instelling van het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven namen de activiteiten explosief toe. Ik memoreer er enkele: Ondersteuning van korpsen en districten met een regio-functie bij het starten met de regionale bureaus VM; opvangen van de instromingsgolven van regio-functionarissen in de inmiddels gestarte reguliere VM-opleiding te Zutphen; deelnemen aan het TV-programma Opsporing Verzocht; experimenten criminaliteitsbestrijding; de Cranfield-conferenties over misdaadpreventie.

Terugziend, kom ik tot de slotsom dat misdaadvoorkoming een menselijk en maatschappelijk zeer nuttig en noodzakelijk instituut is.
Gemotiveerde mensen, professionaliteit, gerichte en niet voor het voetlicht tredende coördinatie en geloof in de zaak zijn ingrediënten die op elk terrein resultaten boeken. Zo ook bij Voorkoming Misdrijven.

Er is veel bereikt, maar er is ook nog zo verschrikkelijk veel te doen. Bij voorbeeld om te komen tot een effectief mechanisme om gericht en grootschalig de marktvraag naar gestolen zaken te bederven. Op basis van een samenhangende registratie-benadering, een geautomatiseerd systeem en doeltreffende, actieve helingbestrijding. Aan plannen hiervoor ontbreekt het niet! Nu de uitwerking nog. Een nieuwe uitdaging voor de negentiger jaren, wat mij betreft.

en en de Algemene
s Rijkspolitie. De
ouden openbaar zijn.

r de commissie
commissie Vonhoff)
and gelegd aan de
Parallel daaraan was
Misdaadvoorkoming
in december van dat
ppertje, pal voor het
uinigingsronden.
t Landelijk Bureau
amen de activiteiten
reer er enkele:
sen en districten met
t starten met de
opvangen van de
regio-functionarissen

in de inmiddels gestarte reguliere VM-opleiding te Zutphen; deelnemen aan het TV-programma Opsporing Verzocht; experimenten criminaliteitsbestrijding; de Cranfield-conferenties over misdaadpreventie.

Terugziend, kom ik tot de slotsom dat misdaadvoorkoming een menselijk en maatschappelijk zeer nuttig en noodzakelijk instituut is.
Gemotiveerde mensen, professionaliteit, gerichte en niet voor het voetlicht tredende coördinatie en geloof in de zaak zijn ingrediënten die op elk terrein resultaten boeken. Zo ook bij Voorkoming Misdrijven.

Er is veel bereikt, maar er is ook nog zo verschrikkelijk veel te doen. Bij voorbeeld om te komen tot een effectief mechanisme om gericht en grootschalig de marktvraag naar gestolen zaken te bederven. Op basis van een samenhangende registratie-benadering, een geautomatiseerd systeem en doeltreffende, actieve helingbestrijding. Aan plannen hiervoor ontbreekt het niet! Nu de uitwerking nog. Een nieuwe uitdaging voor de negentiger jaren, wat mij betreft.

Ondersteunende politietaken bij criminaliteitspreventie

door mr J.H. Grosheide en drs A. Rook
resp. Directeur-Generaal Politie en Vreemdelingenzaken en plv. Hoofd Directie Criminaliteitspreventie, Ministerie van Justitie.

In mei 1985 hebben de toenmalige bewindslieden van Justitie het beleidsplan Samenleving en Criminaliteit aangeboden aan de Tweede Kamer. Het plan was een reactie op de sterke toename van de criminaliteit, waarmee de Nederlandse samenleving sinds het begin van de jaren zeventig werd geconfronteerd. Het was mede een reactie op een desbetreffende motie van de Tweede Kamer. Hierin werd gevraagd om een plan, waarin de knelpunten die de voorkoming en doeltreffende bestrijding van de criminaliteit in de weg stonden, zouden worden geïnventariseerd. Met inbegrip van een systematisch geheel van maatregelen, gericht op de versterking van het normbesef en de sociale controle; intensivering van de misdaadpreventie en verdere verbetering van de opsporing, vervolging en tenuitvoerlegging van straffen.

Aan het bedoelde beleidsplan lag de gedachte ten grondslag dat de aard van het criminaliteitsprobleem zodanig was, dat een beleid dat gekenmerkt werd door "meer van hetzelfde" onvoldoende zou zijn. Een samenhangend criminaliteitsbeleid dient - zo wordt in het beleidsplan gesteld - gekenmerkt te worden door differentiatie en consistentie. Onder differentiatie wordt verstaan, dat verschillende vormen van criminaliteit een op de aard van die criminaliteit toegesneden aanpak behoeven. Ten aanzien van de veel voorkomende criminaliteit wordt in het plan gekozen voor een vooral preventieve aanpak. Daarbij wordt de verantwoordelijkheid van de burgers zelf, van de lagere bestuurlijke overheden en van met die overheden samenwerkende maatschappelijke organisaties vooropgesteld. Daarmee wordt in het beleidsplan de aanpak die was voorgesteld door de commissie Roethof overgenomen. Bij de preventieve aanpak werd vooral waarde gehecht aan de normbevestigende functie van het overheidsoptreden.De in het plan neergelegde voornemens op dit punt leidden tot een beleid - het komt in deze brochure meermalen aan de orde - dat wordt gekenmerkt door een combinatie van in het bijzonder lokale bestuurlijke maatregelen, preventieve inspanningen van politie en een ondersteunende toepassing van het strafrecht. Bij dit laatste wordt ervan uitgegaan dat, bij de bestrijding van veel voorkomende criminaliteit, strafrechtspleging een ultimum remedium is.

Uitwerking

De uitwerking van dit beleid is vervolgens opgedragen aan de interdepartementale Stuurgroep Bestuurlijke Preventie van Criminaliteit. De Stuurgroep kreeg de beschikking over een budget waarmee lokale initiatieven en experimenten op het gebied van criminaliteitspreventie konden worden gestimuleerd. Voor de dagelijkse gang van zaken werd aan de Stuurgroep een secretariaat toegevoegd, bestaande uit medewerkers van de ministeries van Justitie en van Binnenlandse Zaken. Daarmee is op het centrale niveau, naast het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven, een tweede organisatorische voorziening ontstaan die tot taak kreeg de voorkoming van criminaliteit op lokaal niveau te stimuleren. Waar het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven zich, via de Regionale Bureaus, vooral richt op de lokale politiekorpsen, richt de Stuurgroep zich vooral op het lokale bestuur en op de met het bestuur samenwerkende maatschappelijke organisaties.

In het navolgende wordt nog eens ingegaan op de vraag wat de consequenties van de eerder geschetste ontwikkelingen zijn voor de betrokkenheid van de politie bij criminaliteitspreventie.

Met het aan de Stuurgroep ter beschikking gestelde budget is in de periode van 1985 tot 1990 aan ruim tweehonderd lokale projecten

steun verleend. De lokale preventieprojecten richten zich op een breed scala van maatregelen. Het gaat daarbij onder meer om projecten op het gebied van ruimtelijke inrichting en ruimtelijk beheer, op het gebied van de vergroting van de binding van jongeren aan de samenleving en op het gebied van intensivering van het (functioneel) toezicht in verschillende situaties. Daarnaast wordt een aantal delictgerichte, lokale projecten (winkeldiefstal, heling, woninginbraak, fietsdiefstal etc.) met financiële steun van de rijksoverheid uitgevoerd.

Betrokkenheid Politie

Uit de contacten die door het secretariaat van de Stuurgroep Bestuurlijke Preventie van Criminaliteit worden onderhouden met de gemeenten die voor de uitvoering van het preventiebeleid financiële bijdragen hebben ontvangen blijkt, dat in veel van deze projecten de politie bij initiëring, uitvoering en begeleiding een duidelijke ondersteunende rol speelt.

In veel gemeenten zijn - ook onafhankelijk van de financiële bijdragen van de rijksoverheid - initiatieven ontwikkeld om aan het beleid op het gebied van preventie van veel voorkomende criminaliteit vorm te geven. Een eerste stap in de beleidsontwikkeling is vaak het instellen van een stuur-, werk- of coördinatiegroep die op lokaal niveau richting moet geven aan de organisatie van het preventiebeleid. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat in deze groepen de politie vrijwel steeds vertegenwoordigd is.

De functie van de politie bij de ontwikkeling, coördinatie en uitvoering van het preventiebeleid van de lokale overheden is niet steeds dezelfde. De volgende functies kunnen worden onderscheiden:

- In de eerste plaats kan de politie informatie verschaffen aan de beleidsvoorbereidende en -bepalende instanties. De politie heeft vaak kennis van de kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkelingen op het gebied van de veel voorkomende criminaliteit binnen het gemeentelijk territorium, die elders binnen de gemeente niet voorhanden is. Voor het publiek heeft de politie, waar het de criminaliteit betreft, voorts een duidelijke loketfunctie. Aangiften van strafbare feiten en klachten over crimineel en/of hinderlijk gedrag van (groepen) burgers komen het eerst bij de politie binnen. De politie is daardoor vaak als eerste in staat te signaleren, welke ontwikkelingen in het bijzonder door de burgerij als bedreiging van de eigen veiligheid of - door de frequentie waarmee de delicten worden gepleegd - als ernstige aantasting van de rechtsorde worden ervaren.
- In de tweede plaats kan de politie optreden als adviseur voor beleidsvoorbereidende en -bepalende instanties. Zeker in die gevallen waarin de aandacht voor criminaliteitspreventie voor bestuurlijke en maatschappelijke instanties een nieuw terrein is, is er behoefte aan deskundige ondersteuning. Die deskundigheid is - zeker in de beginfase - op lokaal niveau alleen bij de politie aanwezig.
- In de derde plaats kan de politie optreden als (mede-)uitvoerder van het lokale preventiebeleid. Bij verschillende door de Stuurgroep gefinancierde projecten is gebleken, dat de inbreng van de politie bij de uitvoering noodzakelijk is. Zo is bij voorbeeld geconstateerd dat, bij projecten op het gebied van buurtpreventie, de stimulerende rol van de politie onontbeerlijk is. Ook bij verschillende delictsgerichte projecten ter bestrijding van heling, winkeldiefstal en/of woninginbraak, blijkt medewerking van de politie bij de uitvoering onmisbaar.
- In de vierde plaats is er een belangrijke rol voor de politie weggelegd waar het de afstemming tussen preventief en repressief beleid, ofwel tussen preventie en opsporing, betreft. Uit een oogpunt van consistentie van beleid dient in die gevallen waarin preventie faalt, strafrechtelijk optreden te volgen. Dit vereist dat er afstemming plaats heeft tussen de preventieve aanpak en de strafrechtelijke rechtshandhaving. Bij die afstemming zal de politie, als instantie die belast is met daadwerkelijke opsporing, samen met het Openbaar Ministerie, een belangrijke rol moeten spelen.

Aandachtspunten

De betrokkenheid van de politie bij bestuurlijke en maatschappelijke preventie heeft consequenties voor de wijze waarop binnen de korpsen aan de criminaliteitspreventie aandacht wordt besteed. Bij de "klassieke" aanpak van voorkoming van misdrijven bestaan de taken van de politie op het gebied van criminaliteitspreventie vooral uit:

- het maken van kwantitatieve en kwalitatieve analyses van het criminaliteitsprobleem bestemd voor eigen gebruik;
- het voorlichten van de bevolking over mogelijk te nemen maatregelen: en
- het inrichten van eigen preventieve werkzaamheden.

Door de ontwikkelingen die in gang zijn gezet met het beleidsplan Samenleving en Criminaliteit, is daar een nieuw taakelement bijgekomen: de bestuursondersteunende taak op het gebied van criminaliteitspreventie. De hoofdelementen daarvan zijn in het voorgaande reeds geschetst.

De ervaringen die in de afgelopen jaren zijn opgedaan met criminaliteitspreventie door lokaal bestuur en maatschappelijke organisaties zijn positief. Het beleid op dit gebied zal daarom ook de komende jaren worden voortgezet. In dit licht bezien, is het van belang dat ook binnen de politie-organisatie wordt gewerkt aan een verdere uitwerking van de preventieve aanpak van criminaliteit in het algemeen en de beleidsondersteunende functie van de politie in het bijzonder. Hierbij vraagt een aantal elementen bijzondere aandacht.

In de eerste plaats stelt een goede vervulling van de bestuursondersteunende functie eisen aan de organisatie die zich binnen de politie bezighoudt met criminaliteitspreventie. Meer dan thans reeds het geval is, zal ook op lokaal niveau het accent moeten komen te liggen op de bijdragen aan de beleidsontwikkeling. Verdere uitbouw van de functie van de lokale preventiecoördinator (LPC) met beleidsvoorbereidende en beleidsontwikkelende taken (naast de ambtenaar voorkoming misdrijven - AVM - die zich vooral op de beleidsuitvoering richt) is daarbij een belangrijk element.
Voorts is van belang, dat binnen de politie-organisatie verder gewerkt wordt aan het ontwikkelen van instrumenten voor beschrijving en analyse van criminaliteitsgegevens. Bij deze ontwikkelingen zullen de landelijke en regionale structuur Voorkoming Misdrijven ondersteuning kunnen bieden.

In de derde plaats is voor een goede samenwerking tussen politie, gemeentelijke organisaties en het maatschappelijk middenveld van belang dat, op lokaal, regionaal en landelijk niveau, organisatiestructuren ontstaan die aan de ontwikkeling van de bestuursondersteunende functie van de politie en aan de samenwerking tussen bestuur en politie vorm kunnen geven. Op alle niveaus zijn daarvoor reeds aanzetten te onderkennen. Op lokaal niveau krijgt de samenwerking - zoals gezegd - vaak vorm door participatie van de politie in gemeentelijke stuurgroepen criminaliteitspreventie. Op regionaal niveau is er in verschillende regio's een tendens waarneembaar om de speciaal op de politie gerichte regiobureaus Voorkoming Misdrijven (RBVM) te verbreden tot regionale bureaus criminaliteitspreventie, met een duidelijke bestuurlijke oriëntatie. Op Rijksniveau heeft het instellen van een Directie Criminaliteitspreventie bij het ministerie van Justitie, waarin het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven is opgenomen, de mogelijkheden voor een goede coördinatie van de beleidsvoorbereiding en -ontwikkeling en van de ondersteuning bij de beleidsuitvoering versterkt.

In de vierde plaats tenslotte zal in de nabije toekomst extra aandacht dienen te worden besteed aan de deskundigheidsbevordering voor de verschillende betrokken groepen. De inzet van de directie Criminaliteitspreventie om het Handboek Voorkoming Misdrijven om te vormen tot een Basisboek Criminaliteitspreventie vormt daartoe een eerste stap op de ingeslagen weg.

Arnhem schrijft geschiedenis met proef Buurtpreventie

C.A. van Zwam
Regionaal Coördinator
Voorkoming Misdrijven –
Gelderland – Midden

Toen in de jaren zestig Amerikaanse steden geconfronteerd werden met een golf van criminaliteit, begon men zich te realiseren dat er naar andere wegen moest worden gezocht om de problemen aan te pakken. Een van de vele oplossingen was dat er gebruik zou kunnen worden gemaakt van "potentiële slachtoffers", in casu de burgers, door ze meer te betrekken bij de preventie van criminaliteit in hun directe omgeving. Zo zijn de eerste "Neighbourhood Watch" projecten in de VS ontstaan.

Soortgelijke ontwikkelingen in Nederland dateren van de beginjaren tachtig.
Het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven (LBVM) deed om te beginnen onderzoek naar de ervaringen met dergelijke projecten en de effecten ervan in zowel Amerika als Engeland. Naar aanleiding hiervan is een raamwerk opgezet als basis voor vergelijkbare projecten in de Nederlandse situatie. Deze zijn inmiddels bekend onder de noemer "Buurtpreventie". De hiermee nagestreefde doelen komen in deze bijdrage stuk voor stuk aan bod, via het volgende praktijkvoorbeeld uit 1986.

Toen werd in de wijk Molenbeke in Arnhem het eerste Nederlandse proefproject Buurtpreventie opgezet. Met de bedoeling om ervaringen op te doen met de destijds voor ons land betrekkelijk nieuwe wijze van aanpak van criminaliteit.
Dit project, dat daarom wetenschappelijk werd begeleid, kwam tot stand in verband met het feit dat de wijkbewoners iets tegen het toenemend aantal inbraken en de daarmee samenhangende onveiligheidsgevoelens wilden ondernemen.
De wijk kan getypeerd worden als een middle-class-wijk, gelegen tussen enkele doorgangswegen en een spoorlijn. Er staan 392 woningen (62 procent koop- en 38 procent huurwoningen), hoofdzakelijk laagbouw.
Het aantal inbraken liep er tot en met 1986 als volgt op:

1984: 17 + 7 pogingen
1985: 29 + 7 pogingen
1986: 33 + 6 pogingen.

Op basis van het aantal woningen betrof het slachtofferrisico in deze wijk in 1986 zo'n 9 procent, hetgeen bijzonder hoog is ten opzichte van het landelijk gemiddeld (1,98 procent) en het gemiddelde van de stad Arnhem (4,3 procent).

Na overleg met de politie werd besloten het proefproject uit te voeren volgens het eerdergenoemde raamwerk Buurtpreventie, feitelijk opgesteld door een werkgroep binnen de samenwerkingsstructuur Voorkoming Misdrijven.

Voorbereiding

Aan de officiële start van het project is een periode van bijna een jaar voorafgegaan van intensieve voorbereiding, zowel binnen het politiekorps als in de wijk. Zo werd er een enquête gehouden onder alle wijkbewoners omtrent de problemen die zij zelf te berde konden brengen en of zij bereid waren mee te doen aan het bedoelde project.

Naar aanleiding van de positieve uitkomsten, vooral wat betreft de participatiebereidheid van de bewoners, besloten politie en wijkvereniging met het project te starten. De politie begon met een aantal instructiebijeenkomsten voor afdelingen als surveillance, recherche, meldkamer en de receptie. Er werd uitgelegd hoe het project inhoud moest krijgen, wat men ervan kon verwachten en er werd een taakverdeling gemaakt, waarbij gebruik werd gemaakt van een door het LBVM ontwikkelde voorlichtingsvideoband. Voorop stond overigens, dat de bedoelde wijk geen voorkeursbehandeling zou krijgen (onder

andere bij surveillance) om te voorkomen dat eventuele toezeggingen na de proefperiode niet meer konden worden nagekomen.

Vrijwilligers

Vervolgens werden in de wijk vijf personen (wijkbewoners) op vrijwillige basis "aangesteld" als contactpersoon tussen mede-bewoners en de politie. Deze personen werden een aantal keren door de politie geïnstrueerd over zaken als: het geven van een eenvoudig inbraakpreventie-advies, hoe om te gaan bij meldingen van verdachte en ongewone situaties in de wijk, het merken van goederen, het doel van de sticker "Attentie Buurtpreventie", civiele partijstelling en slachtofferhulp.

Voor het melden van verdachte en ongewone situaties is vervolgens een meldings- en instructiekaart ontworpen, waarop bewoners gegevens van een dergelijke situatie dienden te noteren en dan te melden aan politie of contactpersoon. Voor het merken van goederen werden vijf koffers met merkapparatuur aangeschaft, waarmee de contactpersonen aan de slag konden.

Uiteindelijk begon de proef daadwerkelijk in februari 1987 met het huis-aan-huis verspreiden van een meldings/instructiekaart en stickers "Attentie Buurtpreventie". Deze laatste werd geacht op voor- en achterdeur te worden geplakt als uiting van saamhorigheid en als preventieve waarschuwing aan mogelijke daders. Het melden van verdachte situaties had reeds binnen twee weken resultaat: het leidde tot aanhouding van een dader die al een aantal recentelijk in de wijk gepleegde inbraken op zijn kerfstok had.

Aan de onder bewoners levende angst vanwege gebrekkige straatverlichting kon in tweede instantie tegemoet worden gekomen door het verbeteren van de openbare verlichting (meer en ander licht) dank zij een Rijkssubsidie in het kader van proefprojecten Bestuurlijke Preventie.
Met betrekking tot slecht onderhouden groenvoorzieningen die gevoelens van onveiligheid opriepen bracht de verantwoordelijke gemeentelijke dienst vervolgens een aantal verbeteringen aan. In de wijk zelf werden verder diverse particuliere initiatieven ontplooid uit het oogpunt van veiligheid, bij voorbeeld door achterpaden te verlichten.

Wijkblad

De communicatie over de diverse activiteiten en de resultaten geschiedde via een periodiek verspreid wijkblad.
Vertegenwoordigers van politie, de wijkvereniging en de contactpersonen kwamen bovendien regelmatig bij elkaar om ervaringen uit te wisselen en nieuwe plannen door te spreken.
Hoewel het proefproject begin 1988 formeel is afgesloten, bestaat nog steeds geregeld contact tussen de politie en de wijkbewoners om de aandacht voor buurtpreventie niet te laten verslappen.
Intussen heeft het project ertoe geleid dat het aantal woninginbraken drastisch is teruggelopen:

1987: 22 + 10 pogingen, waarvan 14 + 7 pogingen voor de start van het project.

1988: 5 + 1 poging

1989 tot en met oktober 2 + 1 poging.

De geleden materiële schade ontstaan door inbraken, geeft uiteraard eveneens een duidelijke daling te zien.
De verbetering van de straatverlichting heeft ertoe geleid dat de bewoners de verlichting op geen enkele wijze meer als probleem ervaren. Het merendeel zegt zich 's avonds veiliger te voelen op straat. Het aantal bewoners dat het gebrek aan onderhoud van groen als onveilig ervaart, is gehalveerd na een jaar buurtpreventie in de Arnhemse woonwijk.

Het succes van dit proefproject is gelegen in het feit dat wijkbewoners, politie en gemeente bereid zijn samen te werken en naar oplossingen te zoeken.
Hiermee is aangetoond dat ook wijkcriminaliteit preventief kan worden aangepakt,
Een schoolvoorbeeld al met al dat het belang van buurtpreventie rechtvaardigt.

J.J.D. Visser
Regionaal Coördinator
Voorkoming Misdrijven –
Zeeland

Recreatiecriminaliteit roept - ook - om preventie

Jaarlijks trekken miljoenen mensen er op uit om ergens in Nederland hun vrije tijd door te brengen. "Lekker weg in eigen land", is de slogan van het Nationaal Bureau voor Toerisme en velen voegen de daad bij het woord. Maar ons land is maar klein en als daarbij bovendien grote aantallen buitenlandse recreanten onze grenzen passeren, wordt het al snel benauwd in de diverse vrijetijdscentra.

De nationale toeristen-industrie speelt desondanks gretig in op de toenemende vraag: pretparken, bungalowparken, watersportgebieden, jachthavens, zwemparadijzen, campings enzovoort schieten als paddestoelen uit de grond. Bij de RECRON, de organisatie van recreatie-ondernemers, die landelijk zowel de belangen behartigt van de verblijfs- als de dagrecreatie-ondernemers, staan in de verblijfsrecreatie-sector 4.800 bedrijven ingeschreven. Deze laatste sector is goed voor een jaaromzet van ruim 1,5 miljard gulden en 25.000 arbeidsplaatsen.
De dagrecreatie-sector (onder andere dierentuinen, musea) is weliswaar minder groot met ongeveer 450 bedrijven, maar ook hier beloopt de omzet 1,5 miljard gulden per jaar en er werken ongeveer 15.000 mensen.

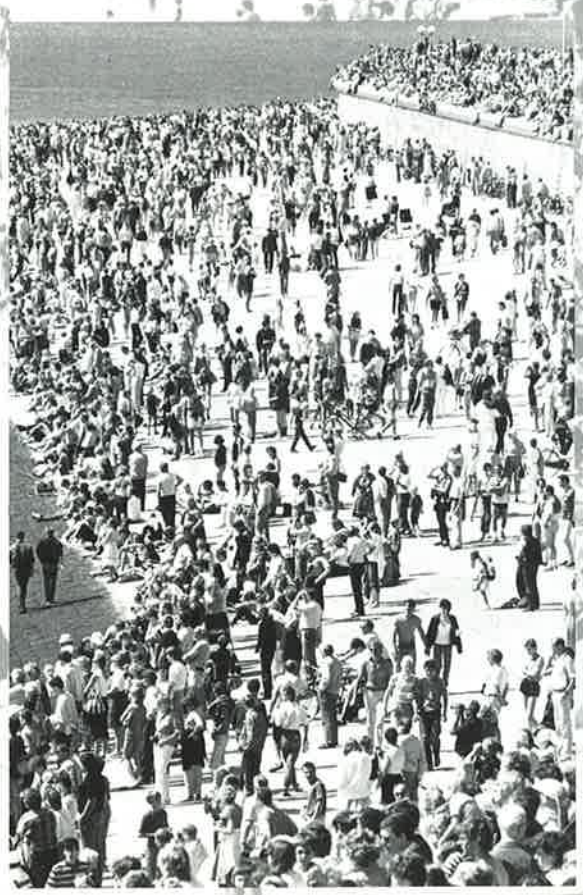

Nieuw probleemveld

Met de ontwikkeling van het toerisme heeft zich de afgelopen jaren een nieuw probleem geopenbaard: de recreatiecriminaliteit. Hieronder wordt die vorm van criminaliteit verstaan die een gevolg is van recreatie en toerisme in een bepaald gebied. Zo'n gebied is bij voorbeeld de Zeeuwsche kust. Jaarlijks komen er vele honderdduizenden bezoekers naar toe. Zij bevolken de dorpjes, die buiten het seizoen hooguit tienduizend inwoners tellen, alsof het grote steden zijn, met alle problemen van dien. Het toerisme in Zeeland ging steeds meer lijden onder diverse vormen van criminaliteit, waardoor vakantiegangers zich onveilig begonnen te voelen. Vechtpartijen, overmatig drankgebruik,

diefstallen en toenemend drugsgebruik gingen steeds meer het straatbeeld bepalen tijdens het seizoen.

Het project recreatiecriminaliteit

Veertien gemeenten in Zeeland besloten daarom twee jaar terug tot een gezamenlijke aanpak van de groeiende problematiek. In samenwerking met het provinciaal bestuur werden plannen ontwikkeld om beheersing van de criminaliteit tot bestuurlijke verantwoordelijkheid te maken. Bestuur, politie en justitie ontwierpen daarop actieplannen, gericht op het terugdringen van het geweld in de uitgaanscentra, het alcoholmisbruik, de inbraken en het gebruik van en de handel in drugs. Hieraan ging een uitgebreid onderzoek vooraf naar de vormen van criminaliteit die, in samenhang met recreatie, bepalend zijn voor de ernst van de problematiek. De grote winst die dit onderzoek opleverde was dat het duidelijk inzicht gaf in de omvang van de heersende problemen, welke categorieën daders bewerkt moesten worden, wie er slachtoffer van werden en met welke instanties de zaak het best aangepakt kon worden.

Vijf categorieën

Globaal gaf deze analyse in eerste instantie te zien, dat in de eerste plaats vandalisme het meest voorkomende delict is. Het percentage jongeren dat zich in vakantie-oorden hieraan schuldig maakt varieert van 20 procent (vernielingen in tuinen en plantsoenen) tot bij voorbeeld 14 procent (vernielen verkeersborden) en 7 procent (vernieling aan auto's).

Een tweede categorie delicten die hoog scoorde had betrekking op winkel- en fietsdiefstallen. Bijna 16 procent van de jonge toeristen zegt winkeldiefstal te plegen, meestal kleine artikelen met een waarde van vijf tot vijftig gulden.
Opvallend is dat ondernemers deze vorm van criminaliteit nauwelijks onderkennen. De aanpak van dit delict is niettemin van wezenlijk belang om te voorkomen, dat jonge recreanten het als "normaal" zouden gaan beschouwen, hun vakantiebudget op deze wijze "aan te vullen".
Fietsdiefstal wordt door 12 procent van de jongeren gepleegd. Het komt veelal neer op een vorm van joyriding, waarna men de fiets ergens achterlaat.
Een derde categorie delicten die de nodige aandacht vraagt zijn de drugsdelicten. Het gebruik van soft drugs wordt door 20 procent van de ondervraagde jongeren toegegeven. Dit relatief hoge gebruik brengt met zich mee, dat gemiddeld 4 procent van de recreanten in soft drugs handelt. Deze percentages liggen ten opzichte van het gebruik van en de handel in hard drugs weliswaar lager, maar het vormt desondanks een ernstig probleem.
Een vierde categorie betreft de geweldsdelicten, waaronder het aantal zware mishandelingen, gezien de aard ervan, zelfs opvallend hoog is te noemen. Voor 4 tot 5 procent van de recreanten blijkt het plegen van geweldsdelicten een gangbaar onderdeel in hun normale gedragspatroon te vormen. Ook voor bedreiging ligt het percentage op ongeveer 4 procent, terwijl openlijke geweldpleging ongeveer 8 procent scoort. Rijden onder invloed ten slotte sluit deze reeks delicten onder vakantiegangers. Van hen zegt 9 procent na gebruik van alcohol achter het stuur te gaan zitten. Een kwart van de ondervraagden verklaart mee te rijden in een auto, bestuurd door iemand die te veel gedronken heeft.

Preventie

Op basis van dergelijke specifieke gegevens over veel voorkomende criminaliteit in recreatigebieden kon een aantal preventiemaatregelen worden afgestemd. Zonder in dit bestek op de details daarvan in te gaan, hierbij een opsomming van de voorwaarden waaraan in het algemeen dient te worden voldaan, wil de te volgen aanpak succesvol zijn.

Eerste voorwaarde is, dat het beleid inzake preventie van recreatiecriminaliteit breed geformuleerd moet zijn en bovendien gekenmerkt door de nodige flexibiliteit. Naast een groot pakket maatregelen die, waar mogelijk, elkaar aanvullen en versterken, dient gezocht te worden naar een breed draagvlak van maatschappelijke groeperingen die binnen een recreatiegebied

invloed kunnen doen gelden. De te treffen maatregelen dienen - afhankelijk van doelgroep en mogelijkheden - zowel repressief als preventief van aard te zijn. Maar wel zó flexibel dat steeds kan worden ingespeeld op veranderende omstandigheden. Met andere woorden: van een pakket standaard-maatregelen dat per definitie effectief is, kan wat dit betreft geen sprake zijn.

Een tweede voorwaarde voor effectieve preventie in dit verband hangt samen met het recreatie-aanbod en de daarop afkomende recreantenpopulatie. Het streven moet in dit opzicht gericht worden op het afbouwen van eenzijdige recreatie-activiteiten. Deze trekken immers een dito ingesteld publiek waardoor bij voorbeeld excessief gebruik van alcohol een steeds grotere rol dreigt te spelen. Anderssoortige activiteiten kunnen een dergelijk patroon helpen doorbreken en zelfs groepsvorming en sociale controle bevorderen. Eventuele uitwassen kunnen aldus in voorkomende gevallen worden beperkt.

Resultaten

In Zeeland zijn inmiddels met dit project hoopgevende resultaten geboekt. Vooral op het terrein van het gevolgde alcoholmatigingsbeleid. Een paar voorbeelden:

- Eind 1989 is voor het eerst een Horeca-stimuleringsprijs toegekend aan een keten van horeca-bedrijven die zelf bepaalde maatregelen hadden getroffen, waardoor diverse vormen van criminaliteit in en om de betrokken etablissementen tot nagenoeg nul zijn gereduceerd. De stimuleringsprijs is ingesteld door de burgemeesters van de veertien Zeeuwse gemeenten die aan het eerder genoemde recreatie-project meewerken. De prijs zal voortaan jaarlijks worden uitgereikt.
- Ook de inzet van bussen die disco-bezoekers gratis afhalen en tegen een kleine vergoeding later weer "thuis" brengen, bleek vruchten af te werpen. De overlast in zowel de gemeente waar de discotheek gevestigd is als in de omliggende gemeenten waar de bezoekers vandaan komen, is dank zij dit initiatief duidelijk afgenomen.
- Ten slotte moet ook het vandalisme-plan genoemd worden. Het voorzag in goede registratie van de aangiften en de "follow-up" via bestuur en justitie. Hierdoor is een duidelijk inzicht verkregen in het probleem zodat de politie nu op die plaatsen waar vandalisme verwacht kan worden, gericht actie kan ondernemen. Als gevolg van deze resultaten groeit het vertrouwen van zowel bestuur, politie, Openbaar Ministerie als van maatschappelijke instellingen in de wijze van aanpak nog steeds. De in Zeeland met dit project opgedane ervaringen zijn dan ook waardevol genoeg om elders in recreatiegebieden te worden nagevolgd. Bijvoorbeeld langs het Zoommeer, een aaneenschakeling van recreatiegebieden op de grens van Noord-Brabant en Zuid-Holland. Het is duidelijk dat in een zo vroeg mogelijk stadium preventieve maatregelen tegen recreatiecriminaliteit getroffen moeten worden. Dit vraagt meedenken van alle betrokken instanties, vanuit de stelling dat het ombuigen van negatieve situaties oneindig meer inspanning kost dan het voorkomen van negatieve effecten.

Het zal duidelijk zijn dat, als aan de verdere ontwikkeling van de recreatiemogelijkheden in ons land een negatieve criminaliteitsspiraal verbonden blijft, er ook een negatieve invloed uitgaat naar de kwaliteit van toerisme als belangrijke bron van bestaan voor velen. Criminaliteit mag in die ontwikkeling dus niet de klad brengen. Preventie helpt daarbij. Niet in Zeeland alleen

.....

Huismeesterregeling

Op 1 januari 1988 trad de tijdelijke Stimuleringsregeling Huismeesters in werking. Op basis van deze regeling konden sociale verhuurders een aanvraag indienen voor subsidie in de bruto loonkosten. De ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken stelden voor deze regeling een bedrag van zeven miljoen gulden ter beschikking.
De bedoeling van de regeling was, de versterking van het functioneel toezicht, één van de belangrijkste pijlers van het beleidsplan "Samenleving en Criminaliteit", een forse impuls te geven. Inmiddels zijn op basis van deze regeling zo'n honderdvijftig huismeesters her en der in ons land aangesteld. Uitgangspunt is dat aldus het niveau van sociale controle in een woningcomplex toeneemt waardoor problemen van criminaliteit en overlast zullen afnemen en de verhuurbaarheid zal toenemen. Natuurlijk valt zoiets niet te bewerkstelligen met de aanstelling van een huismeester alleen.
In verband daarmee werd van de sociale verhuurders die een beroep deden op de regeling, tevens gevraagd een inventarisatie te maken van de problemen die zich in en bij het desbetreffende woningcomplex voordoen. Op basis daarvan moest dan een "plan van aanpak" worden opgesteld, met een beschrijving van maatregelen bij voorbeeld op het terrein van het onderhoud, gericht op verbetering van de bestaande situatie. Om na te gaan of dit ook daadwerkelijk gebeurt, wordt thans een uitgebreid evaluatie-onderzoek uitgevoerd. Daarnaast wordt bij voorbeeld gekeken naar de plaats van de huismeester in de organisatie en de inhoud van het takenpakket. De definitieve resultaten van het onderzoek zijn nu nog niet beschikbaar. Praktijkervaringen geven echter ook een indicatie. Een huismeester, aangesteld op basis van de subsidieregeling, doet daarom hierbij zijn verhaal.

Huismeester H.J. van Rijssen uit Zwolle:

"Ik ben een soort praatpaal"

Door Marianne Weegenaar,
journalist Zwolsche Courant

"De term huismeester is eigenlijk verkeerd. Ik voel me meer een huisvader. De bewoners komen voor alles en nog wat bij mij. En dan gaat het niet alleen om technische klusjes maar ook om problemen bij echtscheiding of bij financiële problemen. Noem maar op. Ik ben een soort praatpaal."

In januari 1989 werd H.J. van Rijssen aangesteld als huismeester van vier flats in de straten Dollard en Haringvliet in de Zwolse wijk Aa-landen. De functie van huismeester werd ondergebracht bij de afdeling verhuur- en bewonerszaken van de Stichting Woningbeheer Zwolle (SWZ). Deze stichting verzorgt de onderhoudswerkzaamheden voor de woningbouwvereniging AZCW en Beter Wonen. Van Rijssen was voor SWZ geen onbekende: hij bracht een ervaring van tien jaar in het technisch onderhoud van woningen mee. "Het is handig als een huismeester een beetje technisch onderlegd is", vindt Van Rijssen. "Je kunt even een slotje op een brievenbus repareren of een lamp vervangen in de openbare ruimte."

Rijksregeling

Van Rijssens aanstelling als huismeester vloeit voort uit de tijdelijke Stimuleringsregeling Huismeesters voor Sociale Verhuurders, die per 1 januari 1988 in werking trad ter preventie van veel voorkomende criminaliteit.

Van Rijssen moet overigens niets hebben van de term criminaliteit. "Een beladen woord, dat doet denken aan mannen met revolvers," vindt hij. "En die vind je hier niet. Je kunt beter van vandalisme spreken."

Stichting Woningbeheer Zwolle laat het overigens niet bij het aanstellen van een huismeester. Momenteel is een uitgebreide renovatie gaande. De portieken worden afgesloten en de verlichting in de openbare ruimten wordt aangepast.
Bovendien worden de fietsbergingen heringedeeld om ze veiliger en minder inbraak-gevoelig te maken.

Minder vandalisme

Het staat vast dat, sinds Van Rijssen huismeester is, het vandalisme enorm is teruggelopen. Van Rijssen hierover: "Deze flats zijn in 1974 opgeleverd en er is nooit toezicht geweest. Er is vijftien jaar op los geleefd. Men kon doen en laten wat men wilde."
Van Rijssen stelt zich bescheiden op. Je zult hem niet horen over indrukwekkende statistische cijfers. Maar feit is wel, dat vóór zijn komst vandalisme en bekladdingen schering en inslag waren. Er gebeurde veel dat het daglicht niet kon verdragen. Niet zelden moest de politie optreden. Het werd zo erg dat veel bewoners zich niet meer veilig voelden en verhuisden. Nu, bijna een jaar later, is er al heel wat veranderd. De wachttijd voor de flats bedroeg begin 1989 drie maanden, nu is deze opgelopen tot een jaar! Een teken dat de woningen weer meer in trek raken .....
Van Rijssen omschrijft zijn functie zelf als toezicht houden op het huishoudelijk reglement. Hij let er onder andere op dat mensen de fietsen niet meer meenemen op de galerijen, houdt toezicht op de afvoer van het huisvuil en treedt op bij lawaai-overlast of burenruzies.
"Over het algemeen vinden de mensen hier het prettig dat er een huismeester rondloopt," aldus Van Rijssen. De mensen die het maar niks vinden - dat zijn vaak degenen die er een chaos van maakten, zonder rekening met anderen te houden - zijn inmiddels vertrokken of ze proberen zo snel mogelijk hier weg te komen."

Spreekuur

Van Rijssen heeft een kantoortje in één van

de flats, waar hij iedere werkdag van 09.00 uur tot 09.30 uur en 16.00 uur tot 16.30 uur en donderdagavond van 18.30 uur tot 19.00 uur spreekuur houdt. Zo probeert hij contact te houden met de vierhonderd gezinnen die "zijn" flats bewonen.
"Ook de zogeheten 'externe contacten' zijn belangrijk," aldus de Zwolse huismeester. "De wijkagent, de deurwaarder, de afdeling milieubeheer van de gemeente; ik heb er regelmatig mee te maken."

Een huismeester moet over bepaalde kwaliteiten beschikken om het te redden in zijn werk. "Het is niet zo makkelijk als het lijkt," betoogt Van Rijssen.
"Kijk, als het mooi weer is en ik maak een ronde op de fiets, dan lijkt het heel mooi. Maar de keerzijde van de medaille is, dat ik vaak zo'n vijftig uur per week werk. Ik heb geen geregelde werktijden, maar ik ben er als het nodig is. En dat is soms midden in de nacht."
In tegenstelling tot de meeste huismeesters elders, woont Van Rijssen niet bij zijn werkterrein. Dat leverde bij zijn aanstelling echter geen problemen op, omdat hij wel in de buurt woont en indien nodig snel ter plaatse kan zijn.
Ook is hij één van de weinige huismeesters met een vaste aanstelling.
Hoewel Van Rijssen altijd voor "zijn" bewoners klaar wil staan, kan hij ook bikkelhard zijn. "Ik heb vanaf het begin duidelijk laten merken dat ik degene ben die de regels bepaalt. Bij bepaalde bewoners moet je de poot wel stijf houden, anders lopen ze over je heen. Je moet je er als huismeester van bewust zijn dat de bewoners je kunnen maken en breken. Het is heel gemakkelijk om de mensen tegen je te krijgen. Dat is iets dat je moet zien te voorkomen."
In het begin hebben heel wat bewoners de huismeester vervloekt. De mensen waren gewend de fiets mee in de lift naar boven te nemen. "Lekker gemakkelijk met de boodschappen."

Geen overbodige luxe

"Maar één ding moet je hem nageven, als hij iets verbiedt, legt hij ook uit waarom," vertelt N. Hueting, een bewoner van de Dollard-flat. "Hij vertelt dat de gangen vrij moeten blijven voor het geval er een brancard langs moet. En als de vuilniszakken in de containers gegooid worden, staat hij erbij en spreekt de mensen erop aan, als ze de zak ernaast laten staan. Hij houdt alles in de gaten. Nee, ik vind een huismeester echt geen overbodige luxe."
Al twee maanden na de komst van de huismeester merkten de bewoners dat de sfeer begon te veranderen. Ze ontdekten dat hij meer deed dan hen dingen verbieden. "Ik heb niet overal een oplossing voor," zegt Van Rijssen. "Maar ik kan de mensen vaak wel op het goede spoor zetten. En ik merk dat men dat waardeert. Toen ik in de vakantie een paar weken weg was geweest, zeiden sommigen: "Goh, ik heb je gemist." Dat deed me toch goed."

Bestuurlijke preventie in de praktijk

Mr. E.M.A. Schmitz,
Burgemeester van Haarlem

Bestuurlijke preventie, wat betekent dat in de praktijk? Wie zijn er, behalve het Openbaar Ministerie, de politie en het gemeentelijk bureau criminaliteitspreventie, bij betrokken?
Op welke manier kan er voor worden gezorgd dat criminaliteitspreventie een vanzelfsprekend onderdeel van alle relevante gemeentelijke beleidsterreinen wordt?
Aan de hand van een concreet voorbeeld en een schets van de Haarlemse situatie willen we antwoord geven op de voorgaande vragen.

Meerwijk

Een sprekend voorbeeld van bestuurlijke preventie in de praktijk is een preventie-project tegen vandalisme in de Haarlemse wijk Meerwijk. Een complex flatwoningen uit het begin van de jaren zeventig. Een wijk die door allerlei oorzaken hard achteruitging. Door een totaalaanpak van de problemen in Meerwijk wordt dit proces een halt toegeroepen.
Aandachtsgebiedenbeleid, onderwijsvoorrangsbeleid en ingrijpende stedebouwkundige herinrichtingsplannen zijn onderdelen van deze, op stedelijk beheer gerichte aanpak. Een bestuurlijk preventie-project tegen vandalisme, waarbij bewustwording en mentaliteitsverandering voorop staan, past prima in dit geheel.
In Meerwijk richt de aandacht van het vandalisme-project zich in eerste instantie op kladvandalisme.
De politie stuurt kladvandalen door naar HALT, waar deze jongeren een alternatieve schade-afdoening krijgen. Daarnaast lopen er deelprojecten zoals het schoonhouden van groen door de Reiniging, de dienst Hout- en Plantsoenen en de buurtbewoners. Ook scholen in Meerwijk (7 in totaal) besteden in hun lesprogramma aandacht aan vandalisme. Bovendien adopteren die scholen pleinen en parken en houden die schoon. Op die manier leren de kinderen op een verantwoorde wijze omgaan met het groen in hun wijk.
Scholen en wijkbewoners zijn een vitale schakel bij preventie van vandalisme.
Het project staat of valt met hun medewerking.

Ook de woningbouwverenigingen hebben een belangrijke taak. Door de woningen in een zo goed mogelijke staat te houden (of weer te brengen), leveren zij een bijdrage aan de verbetering van de woonomgeving. Concreet wordt in Meerwijk veel aandacht besteed aan het inbraakwerend maken van bergingen. (Waardoor wordt voorkomen dat waardevolle zaken die in de berging thuishoren op de galerij terecht komen).
De acties binnen de wijk worden op elkaar afgestemd door de coördinator vandalismepreventie. Hij heeft intensief overleg met alle betrokkenen zoals de wijkraad, het opbouwwerk, de scholen, het wijkteam van de politie, HALT en de gemeentelijke diensten.
Naast het project tegen vandalisme, wordt in het kader van stedelijk beheer voortdurend aandacht aan criminaliteitsaspecten gegeven. Bijvoorbeeld het plannen van voldoende, kleinschalige, goed bereikbare speelvoorzieningen. Een extra aandacht voor sociale veiligheid in de wijk. Ook bij de renovatie van de flats speelt preventie een rol van betekenis: Het terugbrengen van het aantal semi-openbare ruimten en het beperken van de toegankelijkheid ervan voor buitenstaanders. Grotere appartementen dichtbij de trappehuizen situeren etc.

Beleidsonderdeel

Uit het hiervoor omschreven project blijkt duidelijk dat bestuurlijke preventie niet alleen een taak is van justitie, politie en (preventie)-ambtenaren.
Op wijkniveau is criminaliteitspreventie onderdeel van het beleid en wordt iedereen erbij betrokken.

Maar ook op gemeentelijk niveau moet preventie van criminaliteit een wezenlijk onderdeel zijn van alle relevante (gemeentelijke) beleidsterreinen. De criminaliteitsinvalshoek moet net zo

vanzelfsprekend worden als de financiële. Om dit te realiseren is in Haarlem een brede organisatie opgezet.
De kern van de organisatie wordt gevormd door de projectgroep kleine criminaliteit. Dit is een breed samengestelde groep van ca. 25 personen, waarin de belangrijkste gemeentelijk dienstonderdelen vertegenwoordigd zijn, naast andere organisaties als PTT-telecommunicatie, de NZH-vervoersmaatschappij, het KNOV enzovoorts. De leden van de projectgroep fungeren als aanspreekpunt en contactpersoon op het gebied van preventie-activiteiten binnen hun organisatie of dienstonderdeel. Zij dragen zo bij aan versteviging van het ambtelijk en maatschappelijk draagvlak. Vanuit de projectgroep is een aantal werkgroepen opgericht die op deelgebieden concrete actiepunten uitwerken. Bijvoorbeeld de werkgroepen kladvandalisme, schadeverhaal, onveilige plekken.

Het "dagelijks bestuur" van de organisatie wordt gevormd door een stuurgroep met vertegenwoordigers van gemeente, politie en justitie; het is de directe verbinding met het locale driehoeksoverleg. Via deze project- en werkgroepen raken steeds meer ambtenaren betrokken bij criminaliteitspreventie.
Ook op bestuurlijk niveau is dit duidelijk merkbaar. Alle besluiten over criminaliteitspreventie passeren het college en belangrijke besluiten worden ook in de raadscommissies behandeld.

In de drie jaar dat Haarlem actief aan bestuurlijke preventie werkt, zijn binnen enkele beleidsterreinen successen geboekt. Zo worden alle bouwkundige plannen door het bureau stadsontwikkeling getoetst op criminaliteitsaspecten en heeft elk nieuw bestemmingsplan een paragraaf over sociale veiligheid.
Tevens wordt in de Haarlemse bouwverordening het aanbrengen van goed hang- en sluitwerk bij nieuwbouwwoningen verplicht gesteld.

Voorlichting

Interne voorlichting via o.a. de project- en werkgroepen, speelt in dit proces een belangrijke rol.
Schriftelijke voorlichting, in de vorm van een nieuwsbrief, die in Haarlem toepasselijk "Criminaliteit Kort en Klein" heet, vult de informatie aan.
Deze nieuwsbrief, die een oplage heeft van 900 stuks heeft ook een duidelijk enthousiasmerende taak: "Kort en Klein" laat zien waaròm het allemaal wordt gedaan.

Financiën

Het doordringen van bestuurders en ambtenaren van het belang van bestuurlijke preventie heeft natuurlijk ook tot doel de nodige middelen ter beschikking te krijgen. Jaarlijks worden er binnen de gemeente nieuwe budgetten vrijgemaakt.
De gemeenteraad spreekt daarover bij de

VANDALISME - SCHADE AAN GEMEENTEBEZIT

ontwikkeling sinds 1984

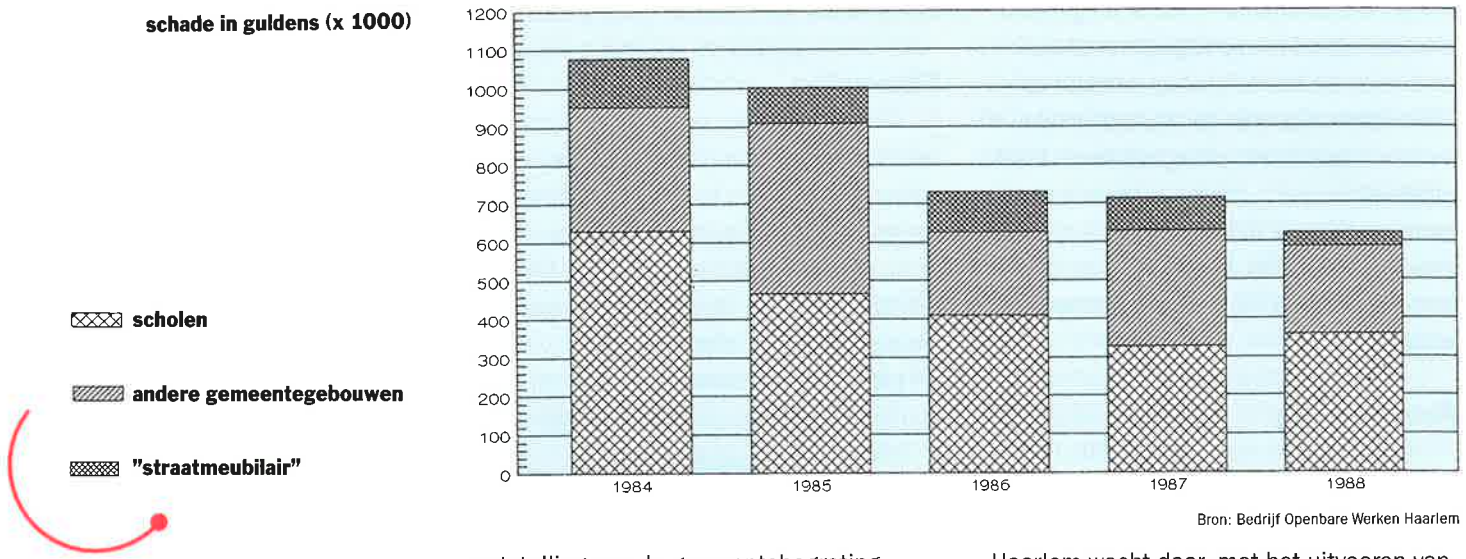

Bron: Bedrijf Openbare Werken Haarlem

vaststelling van de gemeentebegroting. Ook uit het fonds stadsvernieuwing wordt een strukturele bijdrage geleverd aan criminaliteitspreventie (f. 90.000,-- vanaf 1990). Maar ook andere dan gemeentelijke instanties dragen bij. Bijvoorbeeld de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken (samen f. 178.000,-- in 1989) en de PTT-telecommunicatie (éénmalig f. 15.000,--).
In totaal is in Haarlem op jaarbasis bijna een half miljoen beschikbaar voor preventie.

Op de goede weg

Uit het voorgaande blijkt dat Haarlem op de goede weg is, maar ook dat er nog heel wat moet gebeuren voordat gesproken kan worden van een integrale aanpak. Haarlem wacht daar, met het uitvoeren van zaken, niet op. De grootste stimulans wordt immers gegeven wordt door het tonen van concrete resultaten.

Daarom is naast het project in Meerwijk nog een aantal andere acties tegen criminaliteit op de rails gezet. Bijvoorbeeld:

- een experiment met een kosten/baten analyse over het aanbrengen van verschillende coatings tegen graffiti;
- het vergroten van de sociale veiligheid door de branduren van straatverlichting uit te breiden en door een actie-programma om onveilige plekken aan te pakken;
- het instellen van een mobiel criminaliteitsspreekuur "Crimobiel" genaamd, dat klantgericht inspeelt op signalen uit verschillende wijken;
- een "overall" aanpak om de overlast rond Oud en Nieuw te voorkomen. De vuurwerkaanpak van HALT sluit hier goed bij aan.
- een buurt-preventieproject, dat nu al een spectaculaire daling van het aantal inbraken laat zien.

En de effecten van die acties zijn inmiddels duidelijk te merken. Uit onderzoek is gebleken dat het slachtofferschap in Haarlem is gehalveerd. Was in 1984 nog 1 op de 2 Haarlemmers slachtoffer van een misdrijf, in 1988 was dat er slechts 1 op de 4. De schade door vandalisme aan gemeentelijk bezit (o.a. scholen en openbare gebouwen) liep in vier jaar tijd met circa 400.000 gulden terug tot f 600.000,-- in 1988.

Betrokkenheid

Uit het bovenstaande blijkt dat de gemeente financieel beter wordt van een goed preventief beleid.
Voorwaarde voor een goed beleid is echter wel dat alle deelnemers, burgers, politie, justitie en gemeentelijke diensten nauw betrokken blijven en zich ook verantwoordelijk blijven voelen voor dat preventieve beleid. Want alleen wanneer criminaliteitspreventie in de gemeentelijke organisatie is ingebakken zijn goede resultaten te verwachten.

Opsporing Verzocht, repressief en preventief

Op een mooie zondag in oktober 1983 gaat een 55-jarige vrouw samen met een vriendin naar een hengelsportwedstrijd, waar haar man aan deelneemt. De twee vrouwen lopen even buiten het Limburgse Stein, wanneer een man die hen kennelijk al een poosje heeft gevolgd, ineens de tas van een van de vrouwen uit haar handen rukt en de dijk op rent. Het slachtoffer gaat de dader achterna en houdt een personenauto aan waarmee dan de achtervolging wordt ingezet. Maar de dader loopt een voetpad in en ziet kans om te verdwijnen. Dan blijkt dat de vrouw in haar tas zestigduizend gulden had meegedragen en op de vraag waarom ze dat geld niet op de bank of de giro had staan was het antwoord dat haar ouders altijd nogal wantrouwend waren geweest ten opzichte van geldinstituten. Tijdens de opname vroeg ik haar of ze na deze slechte ervaring in het vervolg maar niet liever haar geld onder wilde brengen bij een bank. Iets waar ze na enige aarzeling gelukkig mee instemde.

Het is een voorbeeld van de wijze waarop we sinds het begin van Opsporing Verzocht steeds preventietips hebben gegeven die aansloten op de uitzending. En dankzij de telefonische enquêtes die Kijk- en Luisteronderzoek van de NOS op verzoek van de AVRO regelmatig houdt, weten we ook wat het resultaat is van die adviezen. Bij deze tasjesroof bij voorbeeld zag 63 procent van de kijkers een duidelijke waarschuwing ten aanzien van het bij zich dragen van grote geldsommen. Maar in de loop van de jaren zijn er in ons programma, in samenwerking met het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven zeer veel specifieke preventieonderwerpen gebracht. Over inbraakpreventie, pincode-misbruik, fietsdiefstal, balletje - balletje, buurtpreventie, diefstallen in vakantiehuisjes, computercriminaliteit, het inleveren van wapens in het kader van de wet Wapens en Munitie, diefstallen uit auto's.... en nog veel meer zaken die als uitgangspunt hadden de kijkers in staat te stellen zichzelf te beschermen tegen de veel voorkomende criminaliteit. Uit de slachtofferenquêtes blijkt bij voorbeeld dat een groot deel van de vrouwen bang is om 's avonds de deur uit te gaan en dat ook bij mannen dat angstgevoel toeneemt. Terwijl in werkelijkheid de kans slachtoffer te worden van een ernstig misdrijf vrij gering is. Maar waar dat bij de veel voorkomende criminaliteit zelfs boven de dertig procent ligt, is het publiek te dien aanzien nog steeds niet gemotiveerd om maatregelen te nemen. Het onderschat dus kennelijk de eigen slachtofferkans. Voor Opsporing Verzocht een duidelijke aanleiding om te proberen dat gedragspatroon te veranderen. Vandaar dat we tegenwoordig in elke uitzending een kort, dan wel langer onderwerp op het gebied van criminaliteitspreventie brengen. Onder het motto: de gestage druppel holt de steen!

Alles in goede samenwerking met het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven, dat trouwens ook vertegenwoordigd is in de selectiecommissie van Opsporing Verzocht. En het is heel goed te kunnen constateren dat dit ook vrucht afwerpt. Dat blijkt ook uit de al eerder genoemde onderzoeken. Bij een uitgebreid onderwerp over inbraakpreventie bij voorbeeld, kwamen zowel een slachtoffer als een ex-inbreker aan het woord. De eerste om te vertellen wat voor afschuwelijke gevolgen het voor een gezin heeft als er is ingebroken en de tweede om duidelijk te maken hoe snel en gemakkelijk hij een

Will Simon
eindredacteur Opsporing Verzocht.

woning die niet al te goed was beveiligd, kon binnen komen.
Een telefoon-enquête die een maand na de uitzending werd gehouden leerde dat een kleine 500.000 kijkers al maatregelen hadden getroffen om het inbrekers moeilijker te maken hun huis binnen te komen. En die maatregelen varieerden van het vervangen van simpele sloten op de achterdeur tot het aanbrengen van alarminstallaties.
Meteen na zo'n uitzending ontstaat er vaak een run op de folders waarnaar verwezen is en die bij de politiebureaus te verkrijgen zijn. Dat geldt voor al die onderwerpen waaraan Opsporing Verzocht in de loop van ruim zeven jaar aandacht heeft besteed. In augustus 1989 werd in de uitzending, in samenwerking met het Landelijk Bureau en de Vuurwapencentrale van de Centrale Recherche Informatiedienst de inleveractie van wapens in het kader van de nieuwe Wet Wapens en Munitie gestart. Het resultaat was dat ruim zestigduizend wapens in korte tijd werden ingeleverd. Dat is natuurlijk niet alleen aan Opsporing Verzocht te danken, maar dankzij de grote indringendheid van het programma is daaraan wel een flinke aanzet gegeven. En dat geldt ook voor het totale pakket aan criminaliteitspreventie dat regelmatig wordt gebracht.

HALT een vorm van preventie apart

Alma van Hees
Halt Nederland

Vandalisme is een vorm van veel voorkomende criminaliteit die veel schade veroorzaakt en voor grote ergernis zorgt. Met het doel, vandalisme een halt toe te brengen, is in 1981 in Rotterdam het eerste Halt-bureau opgericht. De ervaringen hiermee bleken dusdanig positief, dat vele gemeenten het voorbeeld inmiddels hebben gevolgd. Ook gestimuleerd door de overheid die een startsubsidieregeling voor nieuwe Halt-bureaus heeft ingesteld. Thans bestaan er 47 Halt-bureaus, die ruim de helft van Nederland bestrijken.
Deze bijdrage schetst in het kort de - preventieve - werkwijze van de Halt-bureaus en de tot nu toe opgedane ervaringen.
De grote toename van het aantal Halt-bureaus heeft ook voor nieuwe ontwikkelingen gezorgd. Deze ontwikkelingen en de verwachtingen voor de toekomst komen eveneens in grote lijnen aan de orde.

Achtergronden

Vandalismebestrijding - het woord zegt het al - houdt in, het terugdringen van vandalistisch gedrag. Om te beginnen moet "vandalen" duidelijk worden gemaakt dat hun gedrag onaanvaardbaar is. Zo'n betoog verliest echter snel aan overtuigingskracht als niet of niet effectief tegelijk wordt opgetreden tegen het plegen van vandalisme. Spoedig bleek aanvankelijk dat dit laatste maar in zeer beperkte mate mogelijk was. Het gaat bij vandalisme immers veelal om relatief geringe delicten, waarvoor de pakkans niet erg groot is. En àls een dader dan al was gepakt, waren de traditionele sanctiemogelijkheden ontoereikend. Bescheiden bestrijdingsmaatregelen, zoals waarschuwen en vervolgens seponeren, bleken onbevredigend. Vooral als er schade was aangericht. Voor strengere maatregelen daarentegen, zoals boetes of een transaktie opleggen, moest een heel apparaat in werking worden gesteld, terwijl de opvoedkundige waarde van dergelijke ingrepen werd betwist. Bovendien was snel ingrijpen naar aanleiding van zulke delicten nauwelijks mogelijk.

Deze situatie werd dan ook allerwegen als ongewenst ervaren. Afgezien van de uiteenlopende verklaringen die te bedenken zijn voor de toename van vandalisme, was men van mening dat minimaal een geschikte sanctie voorhanden diende te zijn om adequaat op gepleegde vandalistische feiten te kunnen reageren. Onder geschikte sanctie werd verstaan: passend bij de aard van het (relatief geringe) delict, zonder negatieve bijeffecten, pedagogisch verantwoord, snel, recht doende aan de door de benadeelde geleden schade, en efficiënt voor politie en justitie.

Werkwijze

In 1981 is in Rotterdam als reactie op dit streven het eerste Halt-bureau van start gegaan. Het realiseren van een geschikte sanctie op vandalisme vormde toen de belangrijkste taak. Hiertoe werd de Halt-procedure ontwikkeld. Deze buiten-justitiële afhandeling van vandalisme komt in grote lijnen op het volgende neer: Jongeren van 12 tot 18 jaar, die worden opgepakt voor het plegen van vandalisme, worden door de politie onmiddellijk doorverwezen naar bureau Halt. Daar wordt daders voorgesteld een alternatief voor vervolging te organiseren en zo nodig een schaderegeling met benadeelde(n) te treffen. Zo'n alternatieve straf bestaat meestal uit het ter plekke herstellen van de aangerichte schade, vaak in combinatie met het betalen van (een deel van) de schade. Jongeren kunnen zelf "kiezen" voor deze Halt-afhandeling. Stemmen ze ermee in, dan moeten ze zelf een suggestie doen voor de wijze van alternatieve "straf". Bureau Halt probeert vervolgens op basis hiervan met de ouders van de daders, de benadeelden en het Openbaar Ministerie tot overeenstemming te komen.
Er worden duidelijke afspraken gemaakt en vastgelegd. Bureau Halt ziet toe op naleving hiervan. Wordt alles volgens afspraak uitgevoerd dan volgt een "beloning". In die

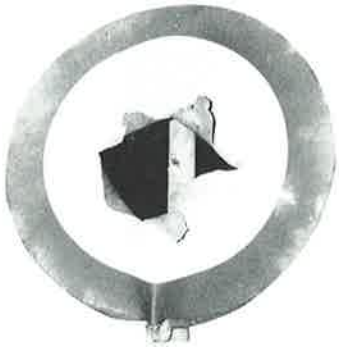

UITGEZONDERD
(BROM)FIETSERS EN
LIJNDIENSTBUSSEN

zin, dat er geen sprake zal zijn van strafrechtelijke of civielrechtelijke vervolging, noch van registratie bij justitie. Mislukt de afhandeling echter, dan gaat het Openbaar Ministerie alsnog tot actie over. Met deze gang van zaken zijn de nagestreefde wensen met betrekking tot de behoefte aan een nieuwe sanctie gehonoreerd. Het opvoedkundige aspect wordt bereikt, door jongeren te confronteren met de gevolgen van hun eigen gedrag en het feit dat ze ervoor verantwoordelijk gesteld worden. De verdere Halt-afhandeling vormt bovendien een directe reactie op het gepleegde delict.
Terwijl er nauwelijks administratieve procedures aan zijn verbonden voor politie en Justitie.

Preventie alom

Vandalisme is deels verklaarbaar als begrijpelijk gedrag van vooral jongens, die stoer willen doen. Gaat het echter om jongeren die meer dan incidenteel baldadig zijn, dan is er meer aan de hand.
Vanuit deze overwegingen (gebaseerd op de in de sociale wetenschappen zogenaamde kosten-baten-theorie) gaat bureau Halt tevens na wat de aanleiding is voor vandalisme bij jongeren. Als er sprake is van bijkomstige factoren - te denken valt aan problemen op school, gebrek aan vrijetijdsbesteding of problemen thuis, dan onderneemt Halt pogingen om die factoren weg te nemen. Daarbij wordt samengewerkt of doorverwezen naar overige instellingen die deskundig zijn op betreffend terrein.
Tenslotte houdt het Halt-bureau zich tevens bezig met allerlei andere activiteiten ter bestrijding van vandalisme. Op verzoek van derden of op eigen initiatief wordt bij voorbeeld voorlichting gegeven en deelgenomen aan diverse projecten, gericht op het terugdringen van vandalisme op bepaalde locaties.
Deze activiteiten betreffen vaak het gebied van de bestuurlijke preventie.

Ervaringen

Het Rotterdamse Halt-initiatief is, zoals opgemerkt, door vele gemeenten gevolgd. Sinds 1986 functioneert ook een landelijk overleg: Halt Nederland.
Dit ondersteunt de diverse Halt-bureaus en behartigt hun belangen.
In de praktijk blijken de meeste Halt-cliënten, merendeels schoolgaande jongens van 14 en 15 jaar, de Halt-afhandeling met succes te doorstaan. Ook direct betrokkenen zijn veelal tevreden over het bestaan van Halt, onder andere ook de benadeelden, voor wie Halt er vaak in slaagt een schaderegeling met de jongere te treffen. Zo rapporteert het Halt-bureau Haarlem/Velsen dat men over één jaar ƒ 25.000,-- aan schadevergoeding van 95 cliënten heeft ontvangen.

Recentelijk heeft bovendien een onderzoek van het ministerie van Justitie aangetoond, dat de Halt-afhandeling "helpt": 60 procent van de cliënten houdt na de Halt-procedure op met het plegen van delicten of vermindert dit gedrag aanzienlijk.

Noodzaak tot coördinatie

Het bestaan van zoveel Halt-bureaus heeft de noodzaak tot onderlinge coördinatie versterkt. Hoewel het gaat om locale projecten, dient de Halt-afhandeling in grote lijnen overal hetzelfde te verlopen. Via Halt Nederland wordt dan ook gestreefd naar bindende afspraken tussen Halt-bureaus, de betrokken gemeenten en arrondissementen. Dergelijke coördinatie is ook nodig om landelijk afspraken te kunnen maken.

Zo worden vandalistische jongeren sinds november 1988 ook door de Spoorwegpolitie naar Halt-bureaus verwezen.
Voorlopig nog in één regio, bij wijze van experiment. Wil deze doorverwijzing te zijner tijd landelijk worden ingevoerd, dan dient er een uniforme werkwijze te bestaan. Hetzelfde geldt voor de ontwikkelingen op het gebied van delictsuitbreiding. Sommige Halt-bureaus experimenteren met het afhandelen van ook andere delicten dan vandalisme ("kleine" criminaliteit, winkeldiefstal), waarvoor nu - net als eerst voor vandalisme gold - geen bruikbare afhandeling bestaat. Ook op dit gebied zal langzamerhand een eenduidige ontwikkeling moeten plaatsvinden.
Ten slotte verkrijgt de Halt-procedure mettertijd een wettelijke basis via het Wetsvoorstel Herziening Strafrecht voor Jeugdigen. Op grond hiervan zal eveneens een grotere mate van uniformiteit in gang worden gezet.

Geldgebrek

Eén probleem waarmee veel Halt-bureaus nog kampen, is geldgebrek waarmee het voortbestaan wordt bedreigd. Vooral beginnende bureaus zijn in de experimentele fase slechts bescheiden opgezet. Ze blijken dan in de praktijk over te weinig personeel te beschikken om alle verwezen zaken snel te kunnen afhandelen en ook nog aandacht te kunnen besteden aan de preventieve taken. Daarnaast zijn veel gemeenten van mening, dat de eerder genoemde startsubsidieregeling van overheidswege weliswaar een mooi gebaar is, maar dat de Halt-bureaus - gezien ook hun justitiële taak - door de overheid mede gefinancieerd zouden moeten worden op structurele basis. Vanuit een dergelijk perspectief zou men ook van gemeentezijde bereid zijn tot financiering.
Rijksbijdragen zijn tevens nodig om de huidige rechtsongelijkheid voor jongeren op te heffen. In de huidige opzet beschikt immers slechts de helft van Nederland over de mogelijkheid een Halt-bureau in te schakelen. In overige regio's kan dus geen buiten-justitiële afhandeling van vandalisme worden geboden, hetgeen op zichzelf een ongewenste situatie betekent.

De groei van het aantal Halt-bureaus heeft intussen de verdere ontwikkeling van taken gestimuleerd. Er ontstaat een zekere Halt-deskundigheid, die tegemoet komt aan de wens om gezamenlijk ervaren problemen gemeenschappelijk te lijf te gaan. Bij voorbeeld bij graffitibestrijding. Op dit punt wordt samengewerkt met een werkgroep van het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven, waarbij vooral aandacht wordt besteed aan mogelijkheden om de diefstal van spuitbussen terug te dringen.

Kortom, Nederland heeft met de Halt-bureaus een nieuw wapen gekregen om althans vandalisme effectief te kunnen bestrijden.

En dan zijn nog lang niet alle mogelijkheden beproefd. Het zal er in de toekomst op aan komen om nieuwe werkterreinen, mogelijke schaalvergroting en verdere professionalisering te bevorderen. En wel zodanig dat ze een aanwinst vormen zonder dat de oorspronkelijke Halt-principes en werkwijzen worden verlaten. Een gevaar dat elk geslaagd project bedreigt, zodra tot structurele posities, "institutionalisering" en "formalisering" wordt overgegaan. Het zou een goede zaak zijn als die voorwaarden worden geschapen, waaronder een evenwichtige verdere landelijke ontwikkeling mogelijk is.

Rol Openbaar Ministerie bij bestuurlijke preventie niet uitgespeeld

Mr. J.J.M. van Woensel
Hoofdofficier van Justitie
Assen

De herdenking van het tienjarig bestaan van de structuur Voorkoming Misdrijven is gelukkig meer dan een tweede lustrumviering van de politiële preventie. Dit jubileumboek getuigt daarvan. Preventie is niet langer "Een zaak van de politie en u". Het is een zaak van ons allemaal geworden, van elk individu, van elke overheidsdienst, van elk bedrijf en van elke vereniging of organisatie. Een ontwikkeling om bij stil te staan.

Voor het begin van deze ontwikkeling ga ook ik uiteraard terug naar de commissie Roethof. Onder verwijzing naar het uitganspunt van Roethof, dat "kleine criminaliteit" als uitvloeisel van maatschappelijke problemen primair om een maatschappelijke of bestuurlijke aanpak vraagt. Deze visie ondervond erkenning. Het beleidsplan Samenleving en Criminaliteit (SEC) zette de hiermee aangegeven lijn voort.

Het formuleerde wat van de diverse sectoren van de centrale overheid alsmede van de lokale overheid en van de burgers zelf werd verwacht. Een interdepartementale stuurgroep kreeg als taak de ontwikkeling van de bestuurlijke preventie te sturen en te begeleiden. Subsidie vormde - ook hier - voor de stuurgroep een essentieel instrument, en voor het lokale bestuur een stimulerende drijfveer. Bestuurlijke preventie, als fenomeen, was geboren.

Rol strafrecht

Was daarmee de rol van het strafrecht uitgespeeld?
Geenszins. Die rol werd eerder versterkt, doordat zij een nieuwe en meer zinvolle invulling kreeg. Het strafrecht ging het sluitstuk vormen van een preventiebeleid van burger en bestuur. Met daarbij een niet-passief, afwachtend en pas op het allerlaatst optredend, maar actief, coördinerend, stimulerend en ondersteunend Openbaar Ministerie.

Aldus ontstond de geïntegreerde aanpak van hetgeen tegenwoordig "veel voorkomende criminaliteit" wordt genoemd. Op lokaal niveau stonden bestuur, politie en Openbaar Ministerie voor de taak, gezamenlijk zo'n aanpak voor te bereiden.
Met de nadruk op preventie en met afspraken over een al dan niet geïntensiveerde repressieve aanpak. Het driehoeksoverleg was als afstemmingsoverleg bij uitstek de plaats om aan dit beleid vorm te geven.

Hoe zijn nu na ongeveer vier jaar mijn ervaringen? Zo gemakkelijk en zo mooi als zojuist beschreven, was het niet altijd. Zelfs aan de geslaagde projecten ging veelal een lange en moeizame weg vooraf, met - ook voor het parket! - vallen en opstaan.

Drenthse situatie

Eind 1985, begin 1986 kwam in Drenthe de aanpak van de veel voorkomende criminaliteit voor het eerst in de driehoeken aan de orde. De brief van 26 november 1985 over de financiële bijdragen voor lokale (proef-)projecten vormde een goede aanleiding. Dit leidde ertoe, dat in verschillende plaatsen werkgroepen werden gevormd, bestaande uit vertegenwoordigers van de driehoekspartners. Deze kregen als opdracht een geïntegreerde aanpak voor te bereiden.

De taakopdrachten waren wisselend. De ene werkgroep richtte zich op de veel voorkomende criminaliteit in het algemeen; de andere legde zich toe op bepaalde delicten of onderwerpen als fietsendiefstal, winkeldiefstal, vernielingen, autokraken of alcoholmatiging. Waarbij op alle fronten steeds gold om vóór een bepaalde datum te rapporteren. Naast de staffunctionaris, die op dit terrein voor het parket een coördinerende rol vervulde, namen officieren

van Justitie en parketsecretarissen aan de diverse overlegvormen deel.

Aanvankelijk leefde de hoop dat, op relatief korte termijn, plannen konden worden ontwikkeld die zich eveneens op korte termijn zouden laten realiseren.
Dat het zo niet werkte was - achteraf - te voorzien geweest.

Ik noem wat dit betreft een aantal factoren:

- Onbekend maakt onbemind.
  Anders dan politie en Openbaar Ministerie, hadden gemeentebesturen zich tot die tijd slechts bij hoge uitzondering met criminaliteit beziggehouden. Zowel op politiek als op ambtelijk niveau ontbrak dus de nodige deskundigheid.
- De roep om bestuurlijke preventie kwam niet uit de lokale overheden zelf voort. Zij kregen deze nieuwe taak min of meer door de rijksoverheid toegeschoven. Met als gevolg: een wisselende acceptatie.
- De (vertegenwoordigers van de) driehoekspartners bleken onvoldoende inzicht te hebben in elkaars mogelijkheden en bevoegdheden en vooral ook in de verschillende organisatiestructuren en culturen. Politie en arrondissementsparket zijn typisch hiërarchisch gestructureerde organisaties, waarin doorgaans langs korte lijnen en in een kort tijdsbestek tot besluiten kan worden gekomen. Hierdoor kunnen hun vertegenwoordigers relatief snel zaken doen. De gemeente is daarentegen een relatief complexe bestuursorganisatie met juist lange - en voor de buitenwereld soms ondoorzichtige - besluitvormingstrajecten waarin velen meespreken.
- Bestuurlijke preventie is geen sectoraal beleidsterrein dat los van andere beleidsterreinen staat. Idealiter dient bestuurlijke preventie dan ook als facet van alle relevante sectoren naar voren te komen. Dit maakt het voor een vertegenwoordiger van de gemeente zo moeilijk om namens die gemeente te spreken.
- Gegevens over de aard, omvang, spreiding naar tijd en plaats van de diverse vormen van veel voorkomende criminaliteit waren nauwelijks voorhanden. Het Openbaar Ministerie had die gegevens niet en de politieregistratie bleek op dit gebied niet zodanig ingericht dat daaruit relevante informatie kon worden geput.
- In een aantal plaatsen richtten de werkgroepen zich gelijktijdig op meerdere vormen van criminaliteit. Deze "totaalaanpak" bleek te ambitieus.

Uit al deze van invloed zijnde factoren trek ik twee conclusies.
Ten eerste, dat het bij de bestuurlijke preventie en bij de totstandkoming van een geïntegreerde aanpak om meer gaat dan alleen het treffen van ad hoc maatregelen, als bij voorbeeld het instellen van een bewaakte fietsenstalling - hoe zinvol ook op zichzelf. Waar het op aankomt is, dat er een ommekeer in denken volgt. Dat ieder - burger zowel als bestuur - zijn verantwoordelijkheid waarmaakt, dat preventie als facetbeleid een vaste plaats krijgt binnen relevante beleidssectoren als ruimtelijke ordening, onderwijs en welzijn. Het is een proces; daarvan - en dan ga ik uit van het driehoeksverband - moeten de deelnemers zich steeds bewust zijn. Telkens weer dienen zij, afhankelijk van het stadium van dit proces, zich af te vragen wat het doel moet zijn, welke strategie nodig is en wie bij de aanpak behoren te worden betrokken. Alleen dan is er sprake van groei die tot oogst zal leiden. Het Openbaar Ministerie kan en moet dit groeiproces stimuleren, door het zorgvuldig te voeden.

Mijn tweede conclusie is, dat de meest ambitieuze plannen doorgaans het minst opleveren. Elke vorm van veel voorkomende criminaliteit vraagt in elke plaats en in elke wijk om een eigen aanpak. Afhankelijk van aard, omvang, mogelijke oorzaken en vooral ook van de opstelling/houding van betrokkenen. Deze noodzaak tot differentiatie maakt het juist zo gecompliceerd, succesvol te zijn. Alles tegelijk kan niet; (te) veel evenmin. Vandaar mijn parool: liever weinig maar goed dan veel matig of slecht.

Tot zover enkele beschouwingen van procesmatige aard.

Resultaten

Nu aandacht voor concrete resultaten, want - het zal niemand verbazen - ook die zijn te melden.
Ik noem - uit een veel groter aantal - drie projecten in het bijzonder, die elk twee dingen gemeen hebben: naast de driehoekspartners waren ook - vooral - anderen erbij betrokken en als tweede, het concrete resultaat.

Zo wist in Assen een door het driehoeksoverleg ingestelde werkgroep (in samenwerking met de Nederlandse Spoorwegen) bij de nieuwbouw van het station en de herinrichting van het omliggende gebied, concrete maatregelen te realiseren.
Met name om het aantal auto-inbraken een halt toe te roepen.
En in de gemeente Dalen kwamen het driehoeksoverleg en het Center Parcs bungalowpark "De Huttenheugte" samen tot een criminaliteitsbeheersingsplan.
Dit plan maakt, als geen ander, de uitgangspunten van SEC duidelijk. Primair stond de preventieve aanpak door "De Huttenheugte" zelf. Er werd een breed scala aan maatregelen getroffen, waaronder het instellen van een eigen parkwacht met 24-uurs dienst. Politie en Openbaar Ministerie stemden hun beleid hierop af, door hun inspanningen ten aanzien van het niveau van handhaving van orde en rust in het park te verhogen.

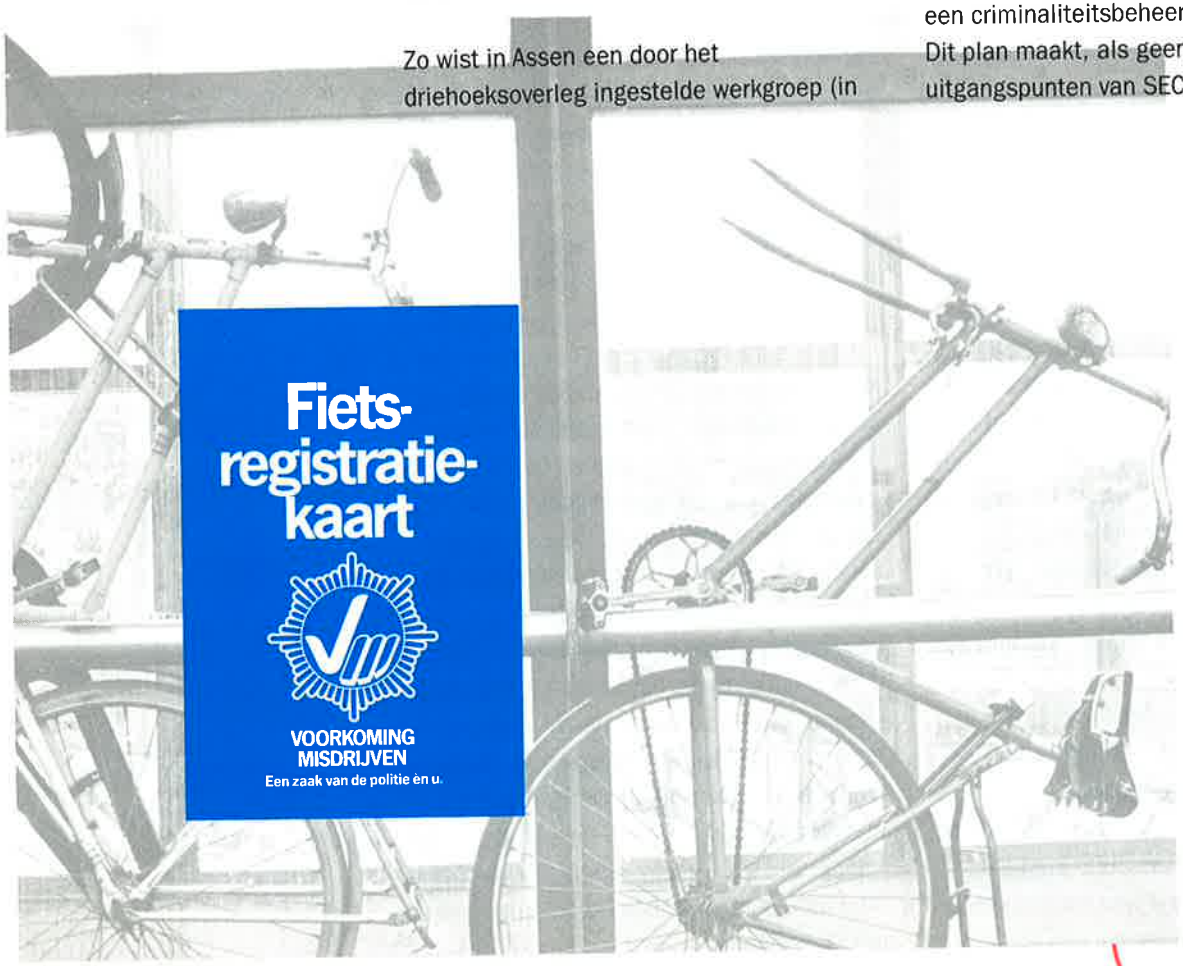

De evaluatie na één jaar gaf, vooral dank zij de vruchtbare samenwerking tussen de parkwacht en de plaatselijke politie, voor ieder alle aanleiding de aangegane verbintenis te verlengen.
In de gemeente Coevorden ten slotte werd, met inschakeling van instellingen op gebied van sociaal cultureel werk en opbouwwerk, in een aantal wijken samen met wijkbewoners een analyse gemaakt van de "veiligheid", waarbij tevens naar oplossingen werd gezocht. De verdienste van de laatstgenoemde aanpak is, dat wijkbewoners, politie, scholen, woningbouwverenigingen etc. bij de eerste planvorming werden betrokken.

De in al deze projecten gekozen aanpak - criminaliteitspreventie is een zaak van iedereen - heeft uiteindelijk effect gesorteerd. Waarmee maar gezegd wil zijn dat alleen in samenwerking tussen betrokkenen de rol van het Openbaar Ministerie een rol van betekenis kan zijn, als het gaat om bestuurlijke preventie. Dit zij met het vorengaande duidelijk geïllustreerd.

Binnenlandse Zaken en de preventie van criminaliteit

Het tienjarig bestaan van het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven markeert een periode met belangrijke ontwikkelingen in de bestrijding van criminaliteit.
Het feit dat het LBVM een samenwerkingsverband is van de ministeries van Justitie en van Binnenlandse Zaken, weerspiegelt al enigszins dat de complexe problematiek rond criminaliteit de betrokkenheid vereist van vele actoren. Bij de politiële preventie geldt dit in nog sterkere mate voor de nieuwe vormen van preventiebeleid die de laatste jaren zijn ontwikkeld.

Met de constatering in het desbetreffende rapport van de Commissie Roethof en in het beleidsplan Samenleving en Criminaliteit, dat het tegengaan van criminaliteit niet meer slechts een zaak van politie en justitie kan zijn, is duidelijk dat een bredere visie en aanpak ervan noodzakelijk zijn.
De verbreding van de visie is inmiddels geëffectueerd onder de noemer bestuurlijke criminaliteitspreventie. Hieraan heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken vanaf 1985 in belangrijke mate bijgedragen.
Reden: bij het ontwikkelen van een effectiever beleid ter beheersing van criminaliteit gingen de drie volgende verantwoordelijkheden een rol spelen:

- Bevordering van een adequaat beleid ten aanzien van openbare orde en veiligheid.
  Aangezien immers de lokale besturen geacht worden de burgers de nodige orde en rust te bieden, werd de overlast als gevolg van veel voorkomende criminaliteit bestempeld als aantasting van de openbare orde. Criminaliteitspreventie past derhalve in de zorg voor de openbare orde.
- Het functioneren en de kwaliteit van het openbaar bestuur.
  Wanneer gemeenten en provincies geconfronteerd worden met problemen die nieuw beleid en nieuwe methoden vereisen, dient bevorderd te worden dat zij deze kunnen oplossen en dat zij daartoe een goed bestuur voeren.
- De met het ministerie van Justitie gedeelde verantwoordelijkheid voor de politie.
  Gezien de taken van de politie bij het tegengaan van criminaliteit spreekt dit voor zichzelf.

Samenwerking

Vanuit deze noties is de afgelopen jaren samengewerkt met het ministerie van Justitie in het kader van de interdepartementale Stuurgroep Bestuurlijke Preventie van Criminaliteit. Deze stuurgroep heeft als taak het nieuwe bestuurlijke criminaliteitsbeleid verder te ontwikkelen en tot uitvoering te brengen.
Inmiddels is gebleken dat het beleidsconcept van bestuurlijke preventie in brede kring goed is aangeslagen. De inhoud van deze brochure getuigt hiervan.
Hierbij moet wel bedacht worden dat het beleid sinds 1985 pas een eerste fase van de beleidscyclus vormt. Er zijn intussen weliswaar tal van activiteiten op gang gebracht, maar er is nog geen duidelijk beeld van wat wel en wat niet werkt. Evenmin is er sprake van een structurele "inbedding" van preventiebeleid in het totale beleid van gemeentelijke en andere overheden, terwijl vele verschijnselen en factoren die van invloed zijn op criminaliteit, de afgelopen jaren nog niet aan bod zijn gekomen.
Tegen deze achtergrond hebben de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken besloten, dat de komende jaren verder gewerkt moet worden aan een vernieuwend criminaliteitsbeleid. Uitgangspunt hierbij is, dat deze beide departementen in eerste instantie de verantwoordelijkheid dragen voor de beheersing van criminaliteit. Om hieraan inhoud te geven, dienen zij te beschikken over adequate organisatorische voorzieningen. Met dit oogmerk is bij het

mr. G.N. Roes
plv. Directeur-Generaal voor Openbare Orde en Veiligheid
Ministerie van Binnenlandse Zaken

ministerie van Justitie de directie Criminaliteitspreventie ingesteld (zie ook elders in deze brochure de bijdrage van dr. J.J.M. van Dijk), terwijl bij het ministerie van Binnenlandse Zaken per 1 oktober 1989 binnen de gereorganiseerde directie Politie de afdeling Preventiebeleid en Criminaliteitsbeheersing is ingesteld.

Aandachtspunten BiZa

Waar zal Binnenlandse Zaken de komen jaren de aandacht op richten?
Er is een aantal specifieke onderwerpen binnen het gehele preventieterrein dat in het bijzonder appelleert aan de verantwoordelijkheid van Binnenlandse Zaken.
Ik noem hier de voornaamste:

- Vraagstukken inzake het functioneren en de organisatie van gemeenten en provincies; dit houdt verband met de doelstelling dat er effectieve methoden toegepast worden waarmee lokale overheden een geïntegreerd en structureel preventiebeleid kunnen voeren.
- Vraagstukken inzake het gebruik van het lokale bestuurlijk-juridische instrumentarium ter beheersing van criminaliteit; deze veelbelovende ingang is thans onderwerp van experimenten.
- Vraagstukken op het gebied van criminaliteit waarbij door de omvang aspecten van openbare orde dominant zijn; voorbeelden zijn recreatiecriminaliteit en voetbalvandalisme.
- Vraagstukken samenhangend met verschijnselen die zich specifiek in grote steden voordoen en die van belang zijn voor de beheersing van criminaliteit.
- De uitbouw en intensivering van de gemeentelijke aanpak van criminaliteit, waarbij verbetering van de integrale aanpak van criminaliteit en de integratie van preventie en repressie van belang zijn.
- Stimuleren van de invoering van nieuwe methodieken van preventie, die de laatste jaren zijn ontwikkeld; tevens het tot stand brengen van lokale proefprojecten ten aanzien van knelpunten op het gebied van bestuurlijke preventie die nog niet aan de orde zijn geweest of die zich als nieuwe problemen voordoen.

Naast de hiervoor genoemde onderwerpen zijn er nog vele die een gezamenlijke inspanning vergen van Justitie en Binnenlandse Zaken. Daartoe behoren bij voorbeeld de ontwikkeling van de politiële preventie, in het bijzonder de bestuursondersteunende taken van de politie. Ook de beleidsontwikkeling ten aanzien van publiek-private-samenwerking door politie en particuliere beveiliging

behoort hiertoe. Voorts zal vanuit de afdeling Preventiebeleid en Criminaliteitsbeheersing worden meegewerkt aan de invulling van het secretariaat van de Stuurgroep bestuurlijke preventie nieuwe-stijl, die vanaf 1990 zal functioneren. Ten slotte zal veel aandacht geschonken worden aan het doen verrichten van beleidsonderbouwend en ander wetenschappelijk onderzoek ter oplossing van problemen op dit terrein.
Het is bij deze voorgenomen activiteiten verheugend, dat de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken ook de komende jaren weer enige extra financiële middelen ter beschikking hebben, waardoor zij hun beleidsontwikkelende, voorwaardenscheppende en stimulerende rol ook feitelijk kunnen waarmaken.

Doorgaan

Er is de komende jaren derhalve genoeg te doen op het gebied van de preventie en beheersing van criminaliteit. Het inslaan van nieuwe wegen is tot nu toe veelbelovend gebleken. Laten wij dus vooral doorgaan met de gezamenlijke inspanning met betrekking tot al die factoren die daadwerkelijk kunnen bijdragen aan de vermindering van criminaliteit en daarmee de verbetering van het algemene leefklimaat. Een gedeelde taak van departementen, lokale overheden, politie, Openbaar Ministerie, maatschappelijke organisaties en de burgers zelf.
Ook in de toekomst.

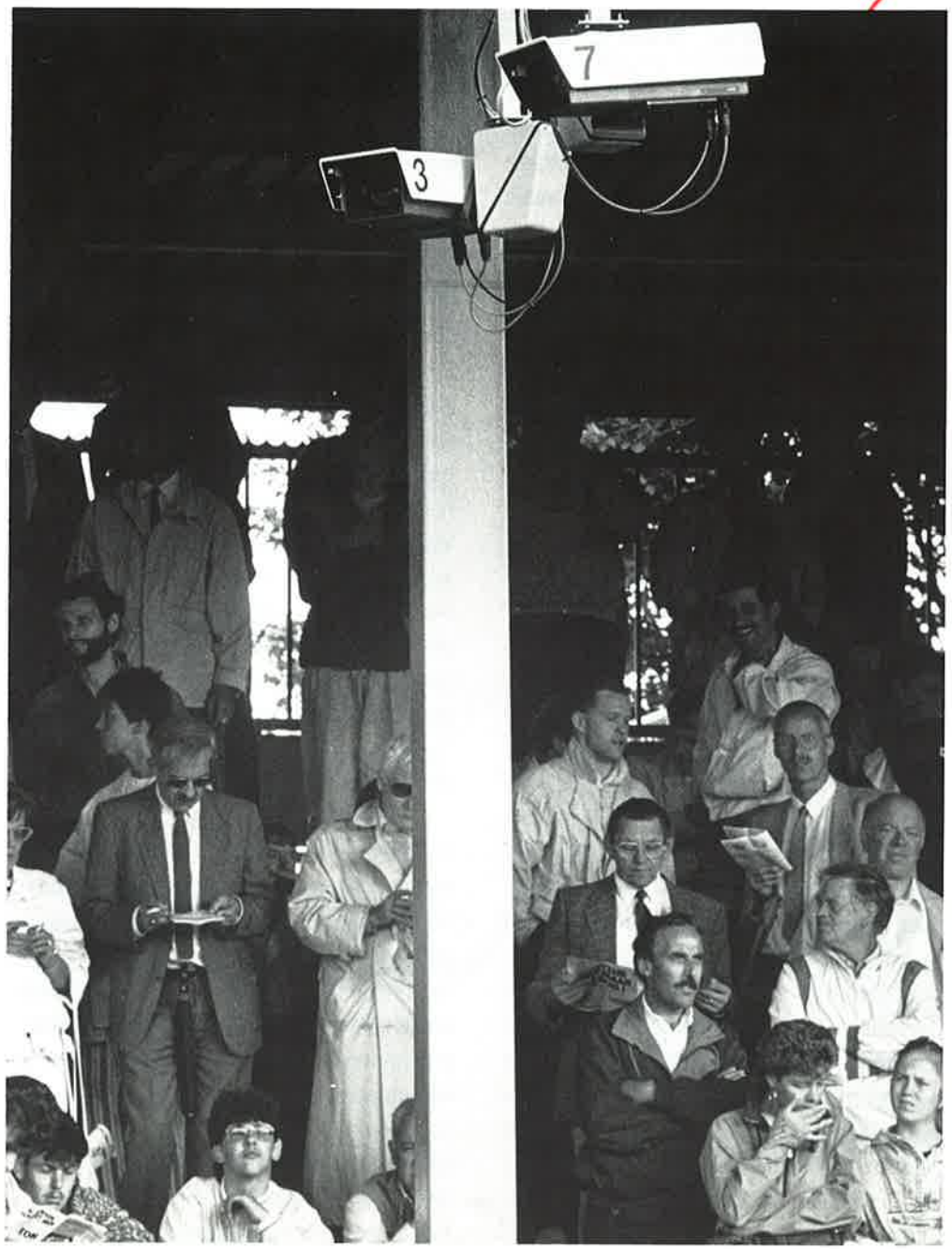

Preventie van criminaliteit en bebouwde omgeving

Drs. P.F. van Soomeren,
Directeur Bureau
Criminaliteitspreventie B.V.
Amsterdam

Sinds de oprichting van het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven (LBVM) in december 1979 zijn meerdere pogingen ondernomen om de relatie tussen criminaliteit en bebouwde omgeving als onderwerp op de agenda van volkshuisvesters en ruimtelijke ordenaars te krijgen. Voor Nederlandse begrippen was dit wellicht hoogst vooruitstrevend, maar als we kijken naar de ontwikkelingen in de VS en het Verenigd Koninkrijk, liep Nederland zelfs toen al zeker tien jaar achter op het buitenland. De meeste van de LBVM-pogingen bleven echter aanvankelijk zonder enig gevolg. Maar in 1985 veranderde die situatie omdat van drie andere zijden de interesse in het onderwerp ook toenam: de vrouwenbeweging, de sociale woningbouwsector en de marktsector.

Vrouwenbeweging

Gemotiveerd door de zorg over seksueel geweld, onveiligheidsgevoelens en vrouw-vriendelijke ontwerpen, begonnen in de loop van de jaren tachtig vrouwen zich op grote schaal te bemoeien met de relatie bebouwde omgeving - sociale veiligheid (is objectieve en subjectieve veiligheid). De kracht van deze beweging was, dat zij als vertegenwoordigster van de gewone gebruikster/consumente met zeer fundamentele kritiek (en suggesties voor oplossingen) kwam.
Sindsdien heeft de vrouwenbeweging aan invloed gewonnen. Zeker nu de aanvankelijk enigszins overtrokken verwachtingen van de mogelijkheden om via de bebouwde omgeving seksueel geweld te voorkomen, reëler geworden zijn en het verschil tussen objectieve (feitelijke criminaliteit) en subjectieve veiligheid (onveiligheidsgevoelens) scherper in de gaten gehouden wordt. Diverse Vrouwen Advies Commissies (VAC's) en het "Vrouwen-bouwen-wonen-netwerk" houden dan ook de hoognodige druk op de ontwerpketel. Als de VAC-inspanning sterker ondersteund zou worden door - en afgestemd werd op - het werk dat in de politieel-bestuurlijke preventiehoek verricht wordt, zou de door vrouwen uitgeoefende druk opgevoerd en structureel gemaakt kunnen worden.

Sociale woningbouw

In de achter ons liggende jaren trokken ook steeds meer woningbouwverenigingen de conclusie dat zaken als vandalisme, verloedering van de woonomgeving en onveiligheidsgevoelens wel eens een relatie konden hebben met leegstand en exploitatie-problemen. In de overgang van een vraagmarkt (woningnood) naar een aanbodmarkt (woningoverschot) blijken vele (doch niet alle!) bewonersgroepen te kunnen kiezen: als het niet bevalt, trekken ze weg. Een objectief en subjectief veilige woonomgeving blijkt dan voor een woon- en vestigingskwaliteit van belang te zijn. Verhuurders (en verkopers) die zo'n produkt niet kunnen aanbieden, komen dan al snel in een slechtere concurrentiepositie en dat kost geld. Dubbel geld zelfs: de schade ten gevolge van criminaliteit en de (veel belangrijker) "schade" die de Algemene Bedrijfs Reserve oploopt door leegstand en een hoge mutatiegraad.
Criminaliteitspreventie en het verhogen van de veiligheidsgevoelens werden daarmee reële opties in de sociale woningbouw en -beheersector.
Gevolg is een beleid waarbij aandacht gegeven wordt aan maatregelen die leiden tot het wegwerken van bepaalde geconstateerde gebreken:

- Meer en beter beheer bij gebouwen die in een probleemspiraal geraakt zijn of dreigen te raken, bijvoorbeeld met behulp van toezicht, schoonmaak, huismeesters en een ander toewijzingsbeleid.
- Bouwkundige maatregelen, vaak toegepast ter ondersteuning van de beheermaatregelen (zoals bij voorbeeld compartimentering), of toegepast om een "nieuwe start" mogelijk te maken (aftoppen, ingrijpende renovaties).

Hoe nuttig ook, toch is hier sprake van het inhalen van een opgelopen achterstand. Een overwegend reactief beleid dus.
In de jaren negentig zal het hierbij niet

(kunnen) blijven. De woningbouwverenigingen zullen hun taak veel breder moeten gaan definiëren. Voor hun klanten (bewoners) begint of eindigt veiligheid niet bij de entree van het woongebouw. Mondige klanten in een ruime aanbodmarkt kiezen bewust voor een woning en voor een woonomgeving. In de nabije toekomst zullen de "sociale verhuurders" dus hun naam en taak ook op buurtniveau serieus moeten waar maken. Een woningbouwcorporatie, of een samenwerkingsverband van corporaties, kan - en moet - in een buurt het voortouw nemen om samen met andere instanties (gemeentelijke diensten, welzijnswerk, politie) de kwaliteit van de woonomgeving op het gewenste peil te houden. Woningbouwverenigingen die deze (zeker niet eenvoudige) buurtbeheer-taak uit de weg gaan, zullen binnen de kortste keren de slag verliezen.

Maar dit is nog niet alles: echt preventief beleid impliceert ook, dat corporaties eindelijk eens als partij moeten worden betrokken bij het ontwerp en de inrichting van de woonomgeving. Veel te vaak ligt tot nu toe het primaat van een ontwerp voor een woonomgeving - sterker nog in feite het ontwerp van de hele stedelijke openbare ruimte - bij enkele stedebouwkundigen en verkeersdeskundigen van een Dienst Stadsontwikkeling. De terugkoppeling van negatieve beheerervaringen, opgedaan door bijvoorbeeld corporaties en politie, naar nieuwe ontwerpen ontbreekt nagenoeg geheel.

Marktsector

Kijken wij nu naar de vrije marktsector van verkopers en beleggers, dan blijkt dat, ondanks het feit dat deze groep bouwt en beheert voor meer welgestelde woonconsumenten en doelgroepen als bedrijfsleven en overheid, men er min of meer dezelfde motivatie met betrekking tot criminaliteitspreventie in de woonomgeving aan de dag is gaan leggen. Geen rekening houden met de factor veiligheid kost ook hier klanten en dus op den duur geld. De armslag die de marktsector heeft bij de keuze van preventieve maatregelen en strategieën is echter groter.
Mede hierdoor kan men in bepaalde situaties een produkt aanbieden waar veiligheid vrijwel een monopoliepositie inneemt. En dat is pas echt eng! Het scheppen van een bijna honderd procent veilige nieuw te bouwen omgeving, met behulp van (stede)bouwkundige, technische en beheermaatregelen is immers niet zo moeilijk. Als ervoor wordt betaald, is overal een vesting van te maken. Thans gebeurt dat nog slechts via het meeverkopen van indrukwekkende en geruststellende (techno)preventieve voorzieningen aan de woning of het gebouw (al houden die voorzieningen objectief gezien vaak weinig in). Het moment is echter aangebroken dat ook verkopers, beleggers en commerciële beheerders hun blik wat dit betreft verbreden tot de omgeving rond een gebouw. Op industrieterreinen raakt het al flink in de mode om te roepen: "Samen staan we sterker en .... als we samen die muur, camera's en bewakingsdienst betalen, zijn we voordeliger uit." Zo'n gang van zaken is natuurlijk onstuitbaar. Het "industrieterrein-model" kan ook gemakkelijk toegepast worden op een winkelcentrum of een villawijk (en dat gebeurt dan ook al). De dreigende ontwikkeling die ermee in het verschiet ligt, is er één waarbij steeds meer (semi-openbare) bewaakte territoria zullen ontstaan.
Dit lijkt misschien een erg provocerende stelling, maar in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk zijn zulke ommuurde en zwaar bewaakte gebieden waarbinnen men veilig kan wonen, werken, winkelen en recreëren al de gewoonste zaak van de wereld. Dus waarom zouden bewaking en beveiliging ook in Nederland niet op een zelfde wijze ruimtelijk neerslaan om zich te verstenen tot forten? De vraag naar zo'n product bestaat en vroeg of laat speelt de markt sector daar dus op in. Deze "(buurt)fortificatie-tendens" wordt mede ingegeven door de angst voor bedreigingen jegens bewoners uit specifieke beroepsgroepen en hun gezinnen, maar vooral ook door de angst voor (weer een) inbraak. De ontwikkeling in de jaren '90 van (de angst voor) het delict inbraak is in dit verhaal dan ook van cruciaal belang. Verschijnselen als bedreiging en inbraak zijn

reëel behoorlijk toegenomen, maar wat belangrijker is: de angst voor die verschijnselen is toegenomen. Die angst relativeren, bespotten of bagatelliseren haalt niks uit. Angst mag dan een slechte raadgever zijn, 't blijft er een die goed beluisterd wordt.

Toekomst

Het zal duidelijk zijn dat criminaliteitspreventie zich in de jaren '90 niet meer kan beperken tot de gebouwen. Het ontwerp en beheer van hele gebieden vergen nu de aandacht.

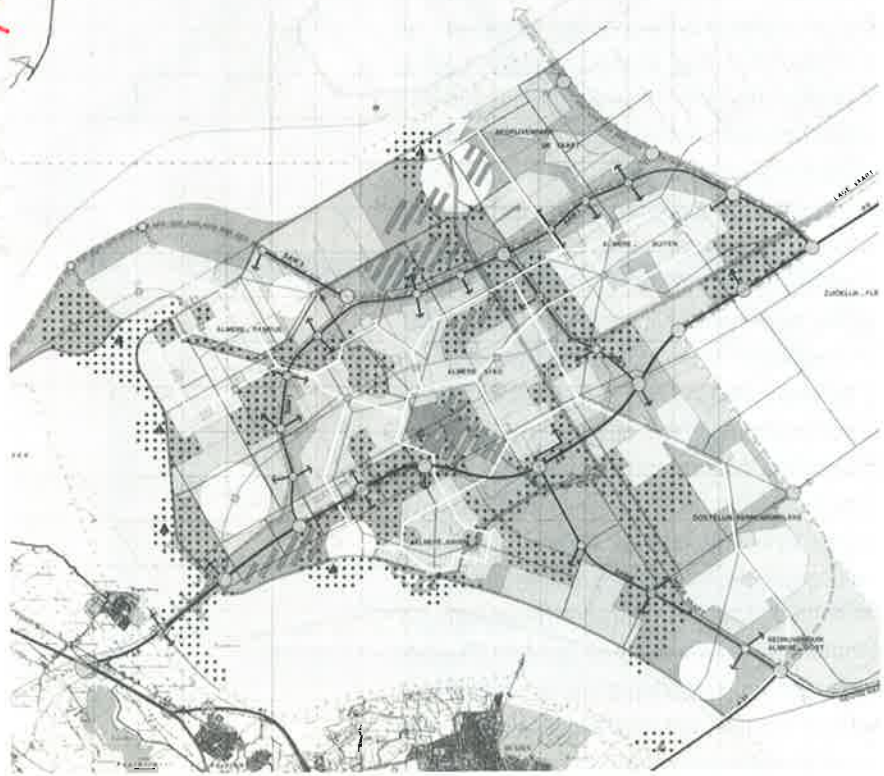

De neiging bestaat om, gezien de omvang en complexiteit van deze taak, snel in te spelen op **sociale sector-woonwijken** en er het wondermiddel van de komende jaren voor te schrijven: buurtbeheer. Buurtbeheer in de (overwegend) sociale sector woonwijken is inderdaad hoog nodig. Maar het is ook daar slechts een van de noodzakelijke aktiepunten. Naast buurtbeheer zal er ook meer aandacht besteed moeten worden - ik heb het al opgemerkt - aan het ontwerp en de inrichting van zulke wijken (of dat nu stadvernieuwing of uitbreidingsnieuwbouw is). De preventie van criminaliteit en onveiligheidsgevoelens moet daarom structureel in het hele planproces meedraaien. Anders blijven wij buurtbeheer-matig dweilen met de nieuwbouwkraan open ....

Men zou echter een historische fout maken, door alle preventieve aandacht en middelen alleen te richten op de sociale woningbouw-sector. Ook de vrije **marktsector** is qua veiligheid hulpbehoevend. Weliswaar geldt, dat individuele beveiliging en beheer op gebouwniveau door deze sector best zelf gedragen en uitgevoerd kan worden, maar er is meer nodig. Indien men hieraan niet tegemoet komt, zal de marktsector een eigen beveiligings- en beheerpad gaan volgen, met een dreigende kans op buurt fortificatie. De ontwikkeling van een op middenklasse (koop/huur)-bewoners gericht equivalent van buurtbeheer is daarom in de vrije-marktsector van essentieel belang. Een verdere uitbouw van het buurtpreventieconcept (dat het sowieso in middenklasse buurten beter doet) lijkt hier de beste oplossing. Buurtpreventie dan overigens niet alleen gericht op criminaliteit, maar ook gericht op andere leefmilieu-aspecten. Om ook hier buurtpreventief dweilen met de nieuwbouwkraan open te vermijden zal criminaliteitspreventie voor dit type buurten eveneens structureel in het plan- en ontwerpproces moeten worden ingebakken. In dit geval op een dusdanige wijze dat afzondering en fortificatie voorkomen wordt.

Aangezien Nederland niet alleen uit woonwijken bestaat, tot besluit aandacht voor de resterende **openbare ruimte.** Als we niet oppassen dreigt het gevaar dat deze verwordt tot de kortste verbinding tussen een veilig ontworpen buurtpreventie-gebied en een dito buurtbeheer-gebied.

Het beheer van die openbare ruimte is vanzelfsprekend een taak waarvoor iedereen verantwoordelijk is, daarbij gesteund door gemeentelijke diensten, politie en een in omvang snel groeiend korps van "semi bewakers": de stadswachten en VIC's bij voorbeeld. Het ontwerpen van openbare ruimten is echter nog een zaak, waarbij te weinig gebruik wordt gemaakt van ervaring van beheerders zowel als gebruikers - van boze vrouwen tot probleemsignalerende politiemensen en functioneel toezichthouders.

Samen naar een hoger Preventie - IQ

Bestuurlijke preventie van criminaliteit begon in Nederland zo'n tien jaar geleden als bestuurlijke preventie van vandalisme. Gemeentebesturen zagen hun onderhoudsbegrotingen - vooral ten gevolge van vernielingen - jaar in jaar uit met sprongen stijgen. De tradionele aanpak waarmee vandalisme en andere vormen van kleine criminaliteit werden tegengegaan - repressief via politie en Justitie - bleek absoluut niet meer te werken.
Tussen 1970 en 1980 verzevenvoudigde (!) het vandalisme in Nederland zich, zo wijzen de statistieken uit. De stijgende uitgaven als gevolg van vandalisme aan scholen en straatmeubilair, werd door gemeenten als heel knellend ervaren.
Vooral doordat tegelijkertijd de rijksbezuinigingen begonnen door te werken. Dit probleem prikkelde de fantasie van verschillende gemeentebesturen. In plaats van alleen te blijven repareren, besloten verschillende gemeenten het preventieve heft zelf in handen te nemen.
Om geld voor preventie vrij te maken werd bij voorbeeld het moedige besluit genomen om extra in onderhoudsbegrotingen te korten. Wijkakties tegen vandalisme kwamen op gang, er werd proefgedraaid met campagnes tegen graffiti, gemeenten zetten naar Rotterdams voorbeeld "Halt-projecten" op, in het onderwijs werden leerprogramma's tegen vandalisme ontwikkeld, enz. enz. Al dit gemeentelijk initiatief ontstond natuurlijk niet vanzelf. Gemeenten stelden nieuwe mensen aan of maakten ambtenaren vrij om ideeën te helpen ontwikkelen en om de uitvoering ervan te coördineren: een taak voor de eerste "ambtenaren bestuurlijke preventie".

Initiatief strandt

In 1984 kende Nederland circa veertig van deze pioniers, die elk afzonderlijk voor de lastige taak stonden, inhoud te geven aan bestuurlijke preventie.
Delft, Alkmaar en Zwolle namen het initiatief verschillende vakgenoten op te sporen. Zij belegden onderling bijeenkomsten, waar een schat aan eerste ervaringen werd uitgewisseld. Deze initiatiefnemers klopten om hulp aan bij betrokken landelijke instanties, in verband met de organisatie van deze bijeenkomsten en voor verdere ontwikkeling van de opgedane kennis. De tijd bleek toen daarvoor echter nog niet rijp. Zo liet het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven weten, werkzaam te zijn voor de politie en niet voor gemeenten. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) zag daarvoor "vooralsnog geen mogelijkheden". De initiatiefnemers beperkten zich vervolgens weer tot de drukke werkzaamheden per gemeente en het netwerk-in-spe viel uiteen.

Achteraf kunnen wij constateren dat veel goede ideeën pas vijf jaar later door andere gemeenten zijn opgepikt. Daarnaast zijn sommige mislukte experimenten in diverse gemeenten nodeloos herhaald. Zoals de proeven met het instellen van gedoogzones voor graffiti, hetgeen er steevast toe leidde dat bekladdingen zich als een mazelen-epidemie over een stad uitzaaiden. In sommige gemeenten zijn de sporen hiervan nog altijd zichtbaar. Een volgend belangrijk jaar voor de ontwikkeling van bestuurlijke preventie was 1986, toen de Commissie Roethof aanbevelingen deed voor een landelijke benadering. De gemeentelijke preventie-aanpak stond hiervoor in meerdere opzichten model. Een nieuw element in de voorstellen van de Commissie Roethof was echter dat de lokale aktieprogramma's zich - naast de preventie van vandalisme - op andere vormen van "kleine criminaliteit" zouden moeten richten. De Rijksoverheid steunde dit voorstel met een tijdelijke subsidieregeling voor experimentele projecten. Diverse gemeenten begonnen daarom preventieve maatregelen te ontwikkelen tegen geweld op straat, fietsendiefstal, woninginbraak, autokraak, enz.

Daarnaast werd een scala aan overige gemeentelijke maatregelen opgezet en uitgetest, zoals het aanpakken van onveilige

drs. R.M. Walop
voorzitter Stichting Netwerk Coördinatoren Bestuurlijke Preventie van Criminaliteit.

plekken. Ook ging men rekening houden met sociale veiligheid bij het ontwikkelen van verkeersplannen en er kwamen bewaakte fietsenstallingen. Wonen boven winkels werd bevorderd en er werden meer mensen aangetrokken met een toezichthoudende taak, van huismeesters tot stadswachten. Men startte preventieve projecten om de overlast rond de jaarwisseling te beperken en men scherpte gemeentelijke bouwverordeningen aan om woningen beter tegen inbraak te beveiligen, onder meer door het aanbrengen van verlichting op achterpaden. In de meeste gevallen bleef het gelukkig niet bij incidentele activiteiten. In veel gemeenten werden geïntegreerde preventieve beleidsplannen ontwikkeld, waarmee het effect van de maatregelen werd versterkt.

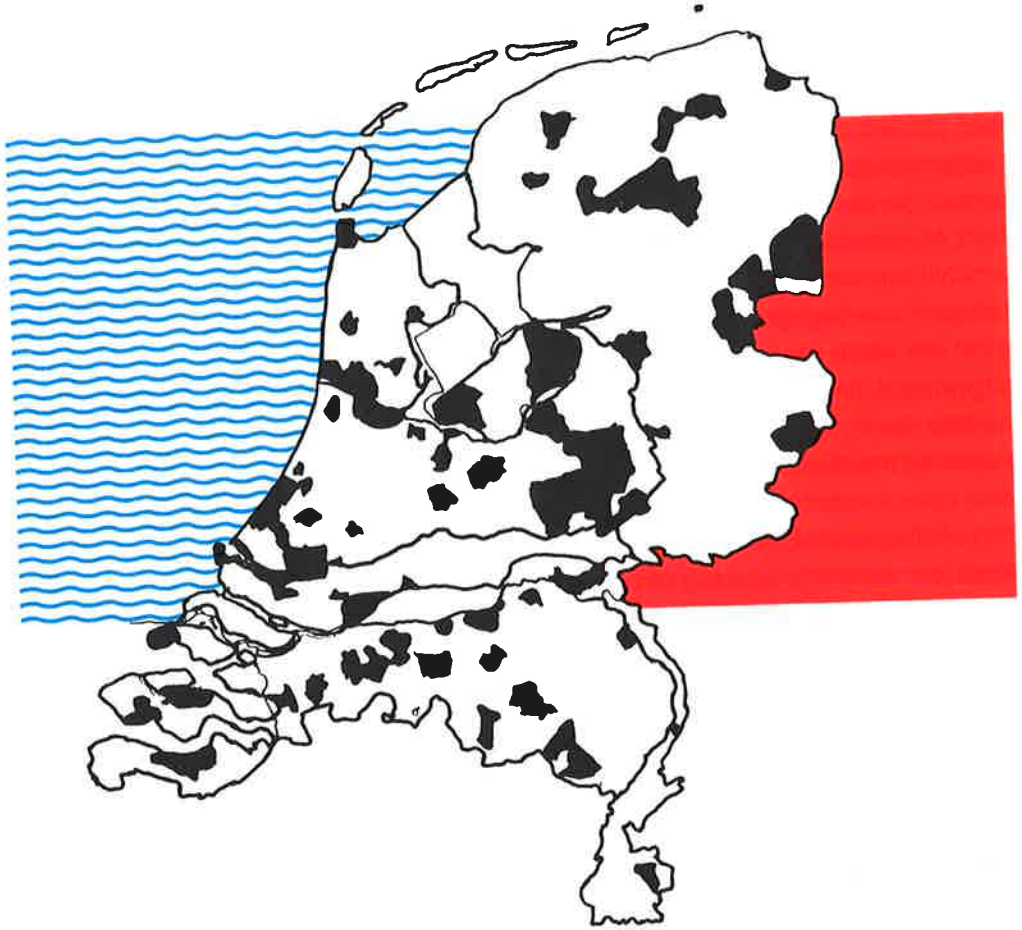

Verschil

Een belangrijk verschil van deze aanpak met die van bestuurlijke preventie van vandalisme, is overigens dat de financiële baten als gevolg van toegebrachte schade niet of nauwelijks meer bij de gemeenten zelf terechtkomen. Bij delicten als fietsendiefstal, autokraak en woninginbraak profiteert met name de bevolking van bestuurlijke preventie. En indirect politie en justitie, die erdoor worden ontlast.
Om de beoogde integrale aanpak van de grond te tillen, werd het takenpakket van de vandalisme-coördinatoren van het eerste uur doorgaans uitgebreid of er werden nieuwe mensen aangetrokken. Met de bedoeling van elkaars ervaringen te profiteren en ze niet tot de eigen gemeenten te beperken, namen de coördinatoren van Amersfoort, Groningen, Haarlem, Hilversum, Zoetermeer en Zwolle in 1988 het initiatief om alsnog een landelijk netwerk op te richten. Ook ter bevordering van de kwaliteit van bestuurlijke preventie van criminaliteit.

Gids

Een van de activiteiten in dit verband was de uitgave van de "Gouden Coördinatoren Gids". In deze gids is samengevat, op welke terreinen van criminaliteitspreventie een bepaalde gemeente aktie onderneemt en wat de stand van zaken is. Ook bevat de gids namen, adressen en telefoonnummers van de preventie-coördinatoren.

Op 14 maart 1989 werd het "Netwerk" geformaliserd als gelijknamige Stichting met de zes genoemde initiatiefnemers (samen met de coördinator uit Breda) als bestuur. Overigens kan niet elke gemeente zich zomaar bij het "Netwerk" aansluiten. Uitgangspunt is dat men elkaar wat te vertellen moet hebben. Voorwaarde voor deelname is daarom dat een gemeente aantoonbaar aan bestuurlijke criminaliteitspreventie werkt. Concreet betekent dit, dat er in een gemeente een beleidsplan, dan wel een stuurgroep op dit terrein moet zijn en dat er (eventueel part-time) een gemeentelijke preventiecoördinator is aangesteld.

Inmiddels zijn al 85 gemeenten met hun coördinatoren tot het "Netwerk" toegetreden. Deze gemeenten tellen in totaal ongeveer zeven miljoen inwoners.
De kerngedachte achter het "Netwerk" is nog steeds dat betrokkenen in de gelegenheid worden gesteld ideeën, informatie en ervaringen uit te wisselen.
De "Gouden Gids" vormt een belangrijk middel voor de informele dwarsverbanden. De Stichting draagt zodoende haar aandeel bij aan de kwaliteit van bestuurlijke preventie via:

- organisatie van diverse werkconferenties;
- schrijven en verspreiden van een "Handboek bestuurlijke criminaliteitspreventie";
- een introductieprogramma voor nieuwe deelnemers;
- advisering over bestuurlijke preventie; en
- ondersteuning bij opleidingsprogramma's.

De Stichting Netwerk is natuurlijk niet de enige instantie die (bestuurlijke) preventie op een hoger plan probeert te tillen. Op lokaal en regionaal niveau wordt door "Netwerkers" eveneens goed samengewerkt met de Regionale Bureaus Voorkoming Misdrijven (die in ons land primair de basis voor de preventiegedachte hebben gelegd). De Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de directie Criminaliteitspreventie en de interdepartementale stuurgroep bestuurlijke preventie van criminaliteit dragen er het hunne toe bij om het onderwerp op de politieke agenda te houden.

Bestuurlijke preventie bevindt zich op dit moment dan ook in een bruisende fase, waarbij tal van mensen goede ideeën ontwikkelen, die in de praktijk spijkerharde resultaten opleveren. Dit is zeer hoopgevend, zeker als we bedenken dat we ons nog in een aanloopperiode bevinden.
Evenmin als de gemiddelde mens nog geen drie procent van zijn hersens actief gebruikt, gebruikt naar mijn schatting de doorsnee gemeente nog geen drie procent van haar preventieve mogelijkheden. Het is dus zaak om het gemeentelijk instrumentarium nog beter te benutten. De boodschap is duidelijk. Laten we proberen om samen ons "preventie-IQ" te verhogen en ..... het niet vergeten te gebruiken.

Politie en criminaliteitspreventie in de jaren '90

J.L. Brand
korpschef gemeentepolitie van 's-Gravenhage

De politietaak in historisch perspectief

Lange tijd werden de "klassieke" kerntaken van de politie - criminaliteitsbestrijding, handhaving van de openbare orde en hulpverlening - voornamelijk bezien vanuit de optiek van wetshandhaving.
Deze legaliserende benadering uitte zich in een overwegend repressieve, centralistisch georganiseerde politie. Als volgzaam "instrument" van het lokale bestuur en justitie. De relatie tussen de politie en het publiek had mede daardoor een onpersoonlijk en afstandelijk karakter.
Het fenoneem criminaliteitspreventie beperkte zich vooralsnog tot de feitelijke aanwezigheid van politie op straat.

Na een reeks van maatschappelijke veranderingen groeide eind jaren '70 het besef, dat de overheid, met de politie als uitvoerend orgaan, dienstbaar zou moeten zijn aan de maatschappelijke ordening. De politie zou alleen een kwalitatief goed produkt kunnen leveren, als zij zich zou richten naar de wensen van de samenleving. En, indien zij als organisatie voldoende flexibel zou zijn om te kunnen inspelen op genoemde veranderingen. In de steeds complexer wordende samenleving was bovendien gezag inmiddels niet meer zo vanzelfsprekend: de overwegend repressieve benadering van weleer kwam aldus ter discussie te staan. De politie werd gedwongen te zoeken naar een nieuwe aanpak, vanuit een andere in te nemen houding. Concreet kwam het neer op streven naar integratie van de politie in de samenleving, waarbij een goede samenwerking met de bevolking van fundamenteel belang werd geacht.
Naast de aanwezigheid van politie op straat als vorm van criminaliteitspreventie, breidde deze taak zich langzamerhand ook uit tot het

informeren van de bevolking, hoe men zichzelf kon beschermen tegen eventuele (gelegenheids)criminaliteit.

Denkmodel

Als gevolg van deze tendens ontwikkelde de Haagse politie in de jaren tachtig in samenspraak met het gemeentebestuur en justitie een gebiedsgebonden en onderwerpgericht "denkmodel". Een ingrijpend reorganisatieproces leidde in dit verband, onder het motto "De politie dicht bij de burger" tot een nieuwe organisatiestructuur en werkwijze.
Tegelijkertijd werd een beleidsvoorbereidende en beleidsondersteunende afdeling Criminaliteitspreventie opgericht. Zij diende de reeds op gang gebrachte inbedding van de politiële preventie in de totale politiezorg verder te realiseren. Tevens zou zij in de lijn van de beleidsnota "Samenleving en Criminaliteit" een bijdrage moeten leveren aan de afstemming van de bestuurlijke, politiële en justitiële preventie.

Het beoogde effect van dit alles, een politie die aanspreekbaar, zichtbaar en herkenbaar is, en die bij de uitoefening van haar taken zoekt naar het juiste evenwicht tussen preventie en repressie, kon zich in Den Haag van dat moment af gaan profileren.

Toekomst

Alvorens te beschouwen, hoe de politietaak in het algemeen zich in de jaren negentig verder zal ontwikkelen, wil ik eerst ingaan op enige te verwachten maatschappelijke ontwikkelingen, die van invloed kunnen zijn op het werk van de politie in ons land.

Kijken wij naar de leeftijdsopbouw van de Nederlandse bevolking, dan tekent zich (nog) verdergaande vergrijzing af. Dit gegeven zal enerzijds remmend werken op vormen van criminaliteit, maar daarentegen zal het aantal hulpvragen van ouderen erdoor toenemen.
Intussen zal het verval van met name de binnensteden voortschrijden, ondanks stadsvernieuwing en andere pogingen om de leefbaarheid in de binnenstad te verbeteren. Naar verwachting zal het tempo van de verpaupering niet kunnen worden bijgehouden. De economische opleving van het ogenblik levert ook op den duur onvoldoende werkgelegenheid op, zodat voor grote groepen werklozen gebrek aan perspektief zal blijven bestaan. Verdere maatschappelijke desintegratie en sociaal isolement dreigen dan ook in toenemende mate. Er ontstaat bovendien een steeds grotere kloof tussen goed en slecht opgeleide jongeren. Met name voor jongeren uit etnische/culturele groepen zal het steeds moeilijker zijn, daadwerkelijke aansluiting te vinden bij de Nederlandse samenleving. Verstedelijking en de scheiding tussen wonen - werken - vrije tijd leidt tot een afname van traditionele verbanden. De sociale structuur wordt heterogener en er ontstaat een grotere diversiteit in levensstijlen.

Deze sombere prognose is uiteraard niet limitatief. Zij probeert slechts in grote lijnen te voorziene mogelijke ontwikkelingen in de jaren negentig te schetsen. Toch is van belang te beseffen, dat er sprake kan zijn van een cummulatie van negatieve factoren binnen sommige groepen van de samenleving en de concentratie daarvan in bepaalde gebieden, zoals de grote steden. Wanneer wij als overheid niets ondernemen om deze ontwikkeling te keren - dat wil dus zeggen bij ongewijzigd beleid - dan ziet de toekomst er inderdaad somber uit.

Beïnvloedende rol

Feitelijk neemt de politie, vanuit de alledaagse realiteit per gemeente, een spilpositie in tussen het bestuur en de burger. In haar dagelijks functioneren en het direct contact met de bevolking wordt zij op dringende wijze geconfronteerd met de gevolgen van genomen, achterwege gelaten of uitgestelde beslissingen van de rijksoverheid en het lokale bestuur. Zij is voor de burger vaak het meest concrete aanspreekpunt van de overheid.
In de jaren negentig zal de politie daarom moeten proberen, wezenlijke invloed uit te oefenen op maatschappelijke ontwikkelingen die het woon- en leefklimaat van de stad

positief kunnen beïnvloeden. Haar activiteiten hangen daarbij vrijwel altijd samen met het bestuurlijk handelen. Dit mag er vooral niet toe leiden dat, bij falend bestuurlijk handelen, ervoor gekozen wordt de politie als repressief middel te gebruiken. Het alleen "onderdrukken" van problemen, als alternatief voor bestuurlijk handelen, zal op den duur altijd tot verslechtering van de situatie leiden.

Een veranderend politie-apparaat biedt op zichzelf dan ook geen afdoende oplossing. De houding van de overheid bij beleidsvoorbereiding en beleidsuitvoering op het terrein van de leefbaarheidsproblematiek en criminaliteitspreventie is daarbij onmisbaar. De tot nu toe in dit verband

gevolgde werkwijze heeft al een aantal ervaringsfeiten opgeleverd. Deze geven de term "ongewijzigd beleid" en het eerder geschetste perspectief voor de jaren negentig een extra dimensie. Ik wil er hier enige noemen:

- Overheidsbeleid is lang niet altijd gebaseerd op een brede maatschappelijke visie ten aanzien van de leefbaarheidsproblemen en de oorzaken daarvan;
- Het is bepaald geen automatisme dat partijen bij het ontwikkelen en vaststellen van hun eigen beleid, zoveel mogelijk op elkaar proberen aan te sluiten;
- Bij de uitvoering van het beleid worden niet altijd de verschillende partijen betrokken, die op het betreffende beleidsterrein ook verantwoordelijkheden, taken of inzichten hebben;
- Ervaringen, opgedaan bij de uitvoering van eerdere activiteiten of beleidsaanbevelingen worden "ter kennisneming aangenomen" en lang niet altijd gebruikt bij het ontwikkelen, vaststellen of uitvoeren van nieuw beleid;
- Sommige activiteiten worden verricht omwille van het "binnenhalen" van geld of voor andere oneigenlijke doelen, terwijl daarmee soms afstand wordt gedaan van eerdere beleidsvoornemens en de dagelijkse werkzaamheden in de knel kunnen komen.

Het voorgaande is te wijten aan de wijze waarop bij voorbeeld rijksoverheid, lokaal bestuur en politie tot nu toe samenwerken. Mede vanwege de belangen die daarbij spelen en de posities die partijen menen te moeten innemen. Een en ander heeft vermoedelijk ook te maken met ervaringen die men in het verleden heeft opgedaan, met informatie waarover men kan of wil beschikken en met de mate van bereidheid om te veranderen.

Voor effectief wijzigen van het beleid voor de jaren negentig zijn intenties alléén dan ook niet voldoende. Het gaat vooral om het vermogen en de wil woorden in daden om te zetten.

Balans

Het is, om kort te gaan, van groot belang dat bestuur, justitie en politie de criminaliteit in de jaren negentig zoveel mogelijk geïntegreerd aanpakken. De meest doeltreffende afstemming van mogelijke maatregelen ter voorkoming en bestrijding van de criminaliteit zal daarbij nog gevonden moeten worden.
Duidelijk is reeds dat het zwaartepunt van de criminaliteitspreventie bij het lokale bestuur ligt, waarbij zowel politie als justitie een belangrijke aanvullende taak hebben. De bestuurlijke, justitiële en politiële preventie zijn alsdus weliswaar te onderscheiden, maar niet te scheiden.
De politie zal binnen deze context bij de beleidsvoorbereiding en beleidsevaluatie, vanuit de ervaringen en kennis die zij als eerste-lijnsorganisatie opdoet, nadrukkelijker dan tot nu toe een belangrijke signalerende, initiërende en adviserende taak hebben.

Bij de optimalisering van de bestuurlijke preventie zal de politie van haar kant meer invulling moeten geven aan bestuursondersteuning. Zij zal het bestuur bij de ontwikkeling van preventiebeleid moeten

adviseren op basis van signalen, registraties en analyses van de criminaliteit. Aldus dient de politie het bestuur de veranderingen in het (lokale) criminaliteitsbeeld aan te geven, opdat het bestuur op zijn beurt kan bijdragen aan de verdere beheersing van de criminaliteit.

Politie en bestuur zullen vervolgens richting justitie moeten aanduiden wat zij van justitiële preventie verwachten. Er zal bijvoorbeeld meer ruimte moeten komen voor alternatieve strafrechtspleging in een zo vroeg mogelijk stadium. Preventie is méér dan het voorportaal van repressie.

Bij de invulling van haar eigen preventieve taak is de politie ook nog lang niet zover als zij zou willen zijn.
Preventie en samenwerking met anderen buiten de eigen organisatie zal in het denken en handelen van iedere politieman en -vrouw als meer vanzelfsprekend moeten worden meegenomen.
De jaren negentig zullen door bestuur, politie en justitie gebruikt moeten worden om voor maatschappelijke problemen een geïntegreerde aanpak te realiseren. Alleen wanneer dat gebeurt behoeft naar mijn mening, niet somber naar de toekomst te worden gekeken. Zowel op landelijk als op lokaal niveau zal hieraan alle aandacht moeten worden gegeven.

Rotterdam vindt baat bij preventiebeleid

Dr A. Peper
Burgemeester van Rotterdam

Als burgemeester van Rotterdam, één van de vier grote steden in ons land, is mij gevraagd een visie te geven op de ontwikkeling van het beleidsterrein bestuurlijke preventie van criminaliteit.
Gezien het beknopte bestek van deze jubileum-uitgave, ga ik niet in op de formele bestuurlijke bevoegdheden die ik als burgemeester ten aanzien van de openbare orde heb, op grond van onder andere de Gemeentewet. Bevoegdheden die immers met name betrekking hebben op repressieve maatregelen, bijvoorbeeld bij ernstige verstoring van de openbare orde.

Laat ik mij hierbij beperken tot het volgende. Zowel beleidsmatig als in contacten met maatschappelijke organisaties en inwoners van Rotterdam werd ik in het recente verleden meermalen geconfronteerd met de gevolgen van veel voorkomende criminaliteit. Politie en justitie moesten tegelijkertijd constateren, dat het voorheen gevoerde preventie-, opsporings- en vervolgingsbeleid niet meer was toegesneden op de explosief gestegen - toen nog geheten - kleine criminaliteit.

De voorstellen van de commissie Roethof en het daarop gebaseerde regeringsstandpunt Samenleving en Criminaliteit, richten zich inmiddels voor een deel op de mogelijkheden van de gemeente om een – preventief – beleid te ontwikkelen met betrekking tot het voorkomen en bestrijden van veel voorkomende criminaliteit.

Een gezamenlijk door justitie, politie en gemeente te ontwikkelen preventief criminaliteitsbeleid is dan ook door de betrokken drie partijen - naast een actief repressief vervolgingsbeleid - als wenselijk onderschreven.

Uitgangspunt

Ik memoreer hierbij andermaal het uitgangspunt van dit beleid:
De maatschappij als geheel en de rijks- en gemeentelijke overheid als onderdeel hiervan, hebben tot taak een substantiële bijdrage te leveren aan "normhandhaving".
De strafrechtspleging dient in het verlengde daarvan het (onmisbare) sluitstuk te zijn.
Een dergelijk uitgangspunt zegt iets over de rol van de overheid, van justitie en van politie, in samenhang met de rol van de maatschappij zelve.
De overheid heeft tot taak tal van regelingen en voorzieningen te treffen, die het welzijn van de samenleving bevorderen en zal daarbij

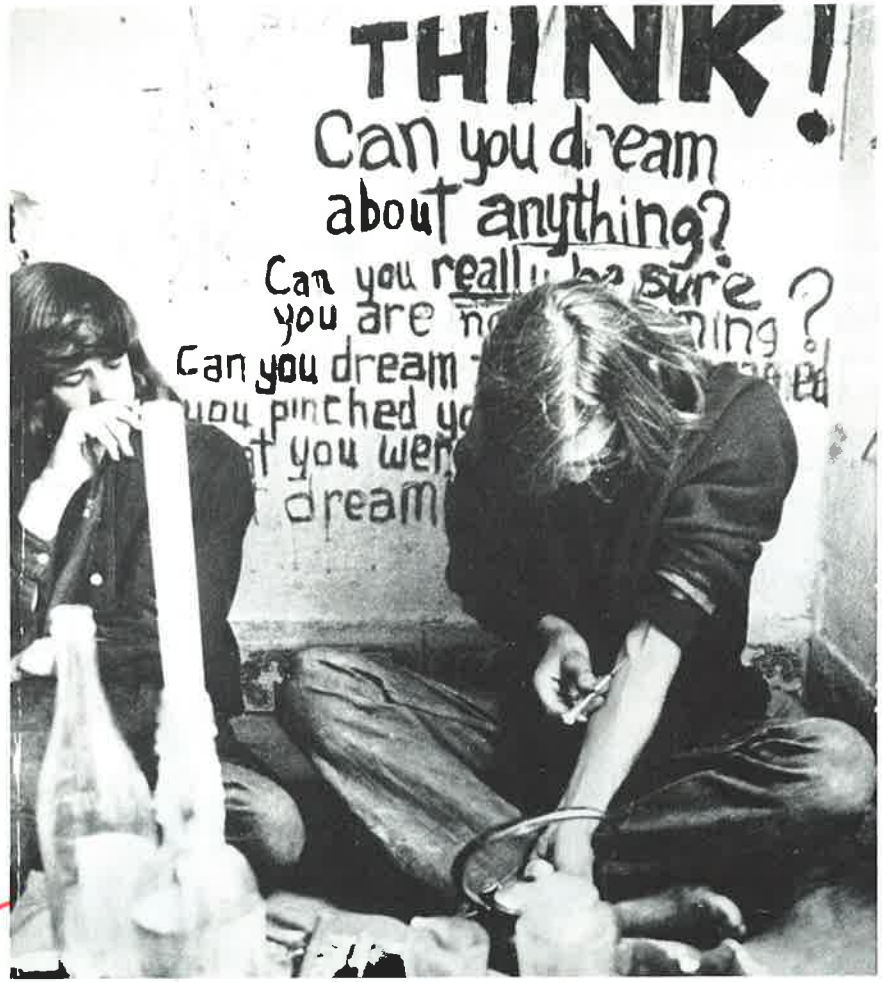

mogelijkheden en instrumenten moeten gebruiken, die voor de maatschappij (de burgers) inzichtelijk en rechtvaardig zijn. Die blijk geven van kwaliteit en service/ dienstverlening. Een overheid die een voorspelbaar gedrag vertoont en een visie heeft, levert aldus een bijdrage aan het normbesef van de samenleving. Eenzelfde gedrag mag en moet geëist worden van politie en justitie. Een consistent en rechtvaardig optreden, op een wijze die als zodanig herkenbaar is voor de burgers, is een essentiële voorwaarde voor welk preventief beleid dan ook.

In Rotterdam is langs deze weg - na vallen en opstaan - een bestuurlijk preventiebeleid ontstaan.

Halt tegen vandalisme

Hoe dit in de praktijk is gegaan, wil ik met een enkel voorbeeld illustreren:
In 1981 kwam - dank zij het initiatief van een Kinderrechter, justitie, de politie en de gemeente het zogenaamde Halt-project tot stand, als onderdeel van het lokale vandalismebeleid. Een praktische "Rotterdamse" aanpak, die landelijk navolging heeft gevonden en waarop elders in deze brochure specifiek wordt ingegaan.

Het is een schoolvoorbeeld waarmee wordt aangetoond dat, door het uitvoeren van dergelijke praktische en doelgerichte projecten tussen politie, justitie, gemeente en andere maatschappelijke instellingen, op bepaalde onderdelen van de preventie van veel voorkomende criminaliteit, succesvolle resultaten kunnen worden geboekt. Getuige alleen al het feit dat in Rotterdam in 1988 een forse daling was waar te nemen in de ontstane schade door vandalisme. Absolute koploper was wat dit betreft de R.E.T. (gemeentelijk openbaar vervoer), die de schade door vernieling gehalveerd zag; in geld uitgedrukt een winst van 1,6 miljoen gulden.
De ontwikkeling van het Rotterdamse beleid van bestuurlijke preventie is tot stand gekomen, dank zij een heldere beleidsstructuur. De Kerngroep Kleine Criminaliteit, bestaande uit Openbaar Ministerie, politie en gemeente, treedt hierbij op als ambtelijk adviesorgaan voor het bestuurlijk overleg en het driehoeksoverleg. Via het bestuurlijk overleg van burgemeester en betrokken wethouders, worden voorstellen ter finale besluitvorming aan het driehoeksoverleg voorgelegd.

Project-voorbeelden

In Rotterdam is een aantal projecten (met steun van de Rijksoverheid) uitgevoerd, waarbij de samenwerking op het gebied van bestuurlijke preventie praktisch vorm heeft gekregen. Voorbeelden hiervan zijn:

- Criminaliteit in relatie tot bebouwde omgeving;
- Drugs Related Crime;
- Winkeldiefstal; en
- Ouderen en sociale veiligheid.

Als direct resultaat hiervan zijn nieuwe initiatieven en maatregelen genomen, die voor een groot deel zijn geïmplementeerd in bestaande organisaties.

Ondanks de voorzichtige positieve kentering die gaandeweg is waar te nemen, staan wij

nog slechts aan het begin van nog grotere inspanningen die moeten leiden tot een sociaal rechtvaardige en bovenal veilige stad.

Het is ondermeer van belang, nieuwe wegen in te slaan die leiden tot verbetering van het sociale en technische beheer in wijken en buurten. Het is onmiskenbaar en op ruime schaal bewezen, dat bewoners van wijken, buurten en straten zich in eerste instantie ergeren aan vervuiling en onveiligheid. Beide aspecten vragen niet alleen inspanningen van de overheid, maar ook van de bewoners zelf. Zij het, dat in de praktijk telkens blijkt dat de overheid het initiatief moet nemen, om samen met maatschappelijke organisaties zoals ondernemers, verenigingen alsmede met bewoners, veranderingen op het gebied van sociale veiligheid tot stand te brengen.

Tevreden

Ik ben tevreden over de resultaten van reeds afgeronde en nog lopende projecten.
De afgelopen jaren is op het gebied van bestuurlijke preventie hoe dan ook een hechte en constructieve samenwerking ontstaan tussen Justitie, politie en gemeente.

Het is daarom mijn overtuiging dat in de jaren negentig, gezien de nu al behaalde resultaten en organisatiestructuur, het beleid op het gebied van bestuurlijke preventie nog verder geïntensiveerd zal moeten worden.

Slachtofferhulp: sluitstuk van preventie

De positie van slachtoffers van misdrijven en verkeersongevallen is in de afgelopen jaren in menig opzicht verbeterd. In steeds meer plaatsen in Nederland werken de Bureaus Slachtofferhulp intensief samen met Voorkoming Misdrijven. Dit gebeurt veelal door middel van voorlichtingsbijeenkomsten voor slachtoffers van één type delict. Zo

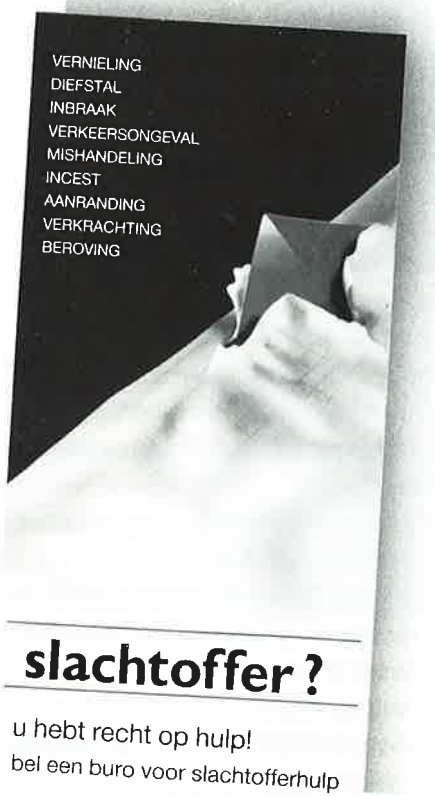

worden bij voorbeeld slachtoffers van woninginbraken uitgenodigd om te worden geïnformeerd over het opsporingsonderzoek, de hulpverleningsmogelijkheden en men krijgt adviezen ter voorkoming van inbraak.

Naar aanleiding van bijvoorbeeld meerdere tasjesroven in één wijk of meerdere slachtoffers/nabestaanden van een verkeersongeval, organiseren de Bureaus Slachtofferhulp in samenwerking met de politie eveneens dergelijke voorlichtingsbijeenkomsten met het doel de onrust en angstgevoelens in een bepaalde wijk te reguleren en te verminderen.
Er is zelfs een circulaire Slachtofferbeleid in omloop gebracht voor gebruik door politie en Openbaar Ministerie en ook de plaats van het slachtoffer in het strafproces èn in de hulpverlening is vergroot.

Historie

De Landelijke Organisatie Slachtofferhulp (LOS) is in 1984 opgericht met als doel de hulpverlening aan slachtoffers van misdrijven en verkeersongevallen te bevorderen en te verbeteren. Het belangrijkste middel hiertoe is het opzetten van een landelijk bestrijkend netwerk van Bureaus en Projecten Slachtofferhulp waar slachtoffers terecht

drs. E.A.M. Vreeburg
directeur LOS

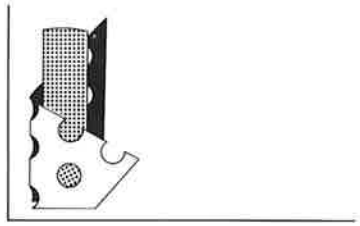

Landelijke Organisatie Slachtofferhulp

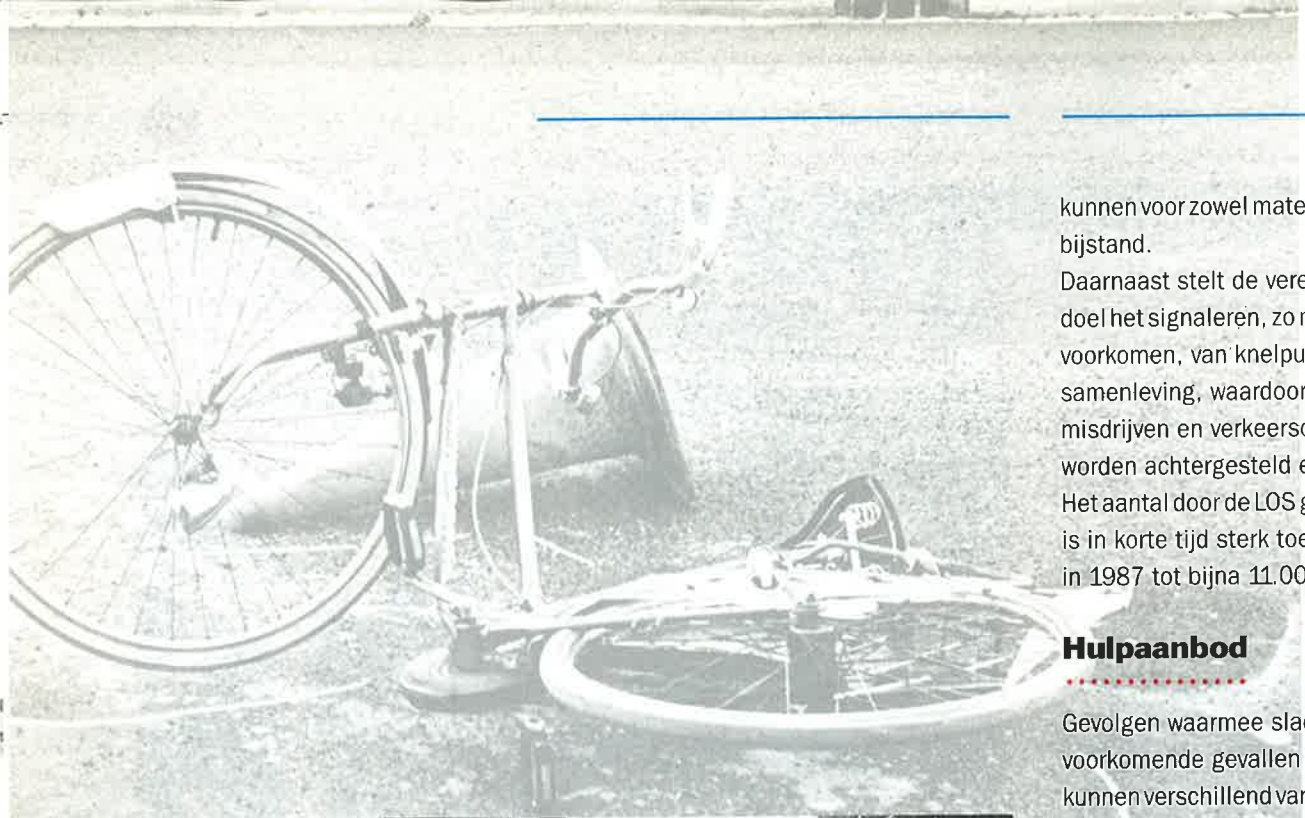

kunnen voor zowel materiële als immateriële bijstand.
Daarnaast stelt de vereniging LOS zich tot doel het signaleren, zo mogelijk opheffen en voorkomen, van knelpunten in de samenleving, waardoor slachtoffers van misdrijven en verkeersongevallen onnodig worden achtergesteld en gedupeerd.
Het aantal door de LOS geholpen slachtoffers is in korte tijd sterk toegenomen: van 5.500 in 1987 tot bijna 11.000 in 1988.

Hulpaanbod

Gevolgen waarmee slachtoffers in voorkomende gevallen te maken krijgen kunnen verschillend van aard zijn: niet alleen financiële problemen, maar ook lichamelijke, psychische en sociale problemen kunnen voorkomen na een delict of verkeersongeval. Vaak worden mensen dan voor het eerst van hun leven geconfronteerd met politie, justitie of verzekeringsmaatschappijen.
De Bureaus en Projecten Slachtofferhulp bieden slachtoffers van misdrijven en verkeersongevallen de volgende diensten aan:

- emotionele ondersteuning, zo spoedig mogelijk na het delict;
- informatie en advies over allerlei praktische zaken, zoals het verwerven van schadevergoeding;
- hulp bij het invullen van (verzekerings)formulieren of meegaan naar bepaalde instanties;
- bemiddelen bij het tot stand brengen van een schaderegeling via de dader, politie, justitie, reclassering of fondsen en bemiddelen, wanneer behoefte bestaat aan schadevergoeding van of contact met veroorzaker/dader;
- verwijzen naar andere instanties.

Het gaat in principe om (gratis) kortdurende hulp. Het niet tijdig onderkennen van problemen door de omgeving of onvoldoende opvang door hulpverleners, veroorzaakt bij slachtoffers vaak "secundaire victimisatie" en verwerkingsstoornissen. Op plaatselijk niveau werkt men daarom nauw samen met andere, professionele instanties. Het opbouwen van een netwerk is hierbij van groot belang. Afhankelijk van de problematiek worden slachtoffers, indien nodig dan ook doorverwezen.

Actieve werkwijze

De LOS streeft naar een werkwijze waarbij slachtofferhulp actief wordt aangeboden. Dit houdt in dat, wanneer iemand aangifte doet van een misdrijf bij de politie, deze laatste aankondigt dat het Bureau Slachtofferhulp (telefonisch) contact zal opnemen met het slachtoffer, tenzij men hiertegen bezwaar heeft. Tijdens dit contact wordt het slachtoffer voorgelicht over de eventuele gevolgen die uit het misdrijf of ongeval kunnen voortvloeien en men geeft tijdens dit gesprek aan, welke hulp en diensten mogelijk zijn. Deze "outreaching"-benadering is een vorm van actieve nazorg en heeft tot doel

preventief te werken. Men wacht niet af tot mensen in de "problemen raken", maar men biedt vroegtijdig hulp aan, ter voorkoming van problemen.

Schaderegeling

De mogelijkheden tot schadevergoeding voor slachtoffers binnen het strafproces worden binnen afzienbare tijd verruimd. Tot dit moment kunnen slachtoffers zich voegen in het strafproces en via deze weg hun schade verhalen op de dader tot een maximum van ƒ 600,-- bij de kantonrechter en ƒ 1.500,-- bij de rechtbank.
Het voorstel is, deze huidige limieten af te schaffen. Daarnaast is men voornemens schadevergoeding als maatregel in te voeren terwijl een nieuwe, bijzondere voorwaarde wordt gecreëerd. Deze zal bestaan uit de mogelijkheid dat de dader geld moet storten in een fonds ten behoeve van slachtoffers of van een organisatie die werkzaam is ten behoeve van slachtoffers, zoals de LOS.

De LOS streeft naar het tot stand brengen van een schaderegeling tussen dader en slachtoffer, zo snel mogelijk na het plegen van een delict. Een onlangs gehouden experiment in Leiden, onderzocht door het WODC, laat zien dat in ruim 60 procent van de gevallen een schaderegeling tot stand kan komen. Afspraken met en nauwe samenwerking tussen Openbaar Ministerie, politie en slachtofferhulp zijn hierbij onontbeerlijk.

Conclusie

Voorlichting geven aan slachtoffers is een vorm van secundaire preventie. Door in samenwerking met politie, en in sommige gevallen ook met het Openbaar Ministerie, actief het slachtoffer te benaderen en te informeren, voorkomt men ernstige gevolgen. Aandacht, erkenning, informatie en advies zijn hierbij belangrijke elementen. Te lang is voorheen alle aandacht gericht op het opsporen en berechten van de dader. In de meeste gevallen leidt dit niet eens tot een strafproces, om de eenvoudige reden dat een verdachte niet kan worden aangehouden. De schade die slachtoffers lijden is, zoals eerder gesteld, zowel materieel als immaterieel van aard. Kan de materiële schade niet altijd worden gecompenseerd; de immateriële schade kan in veel gevallen worden verkleind.

De vereniging LOS is van mening dat het een goede zaak zou zijn wanneer de samenwerking met Voorkoming Misdrijven geïntensiveerd wordt. De LOS hoopt op een vruchtbare toekomst in dit kader.

Voorlichting: kijk eens naar vandalisme!

D.D. van Oosterzee
Stafafdeling Informatie-voorziening
Directie Criminaliteits-preventie

Sinds de oprichting van het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven (LBVM) in 1979 een voldongen feit was, wordt Voorkoming Misdrijven door de politie in veel gevallen opgevat als een vorm van voorlichting geven. Helemaal vreemd is dit niet.
Door de over het algemeen positieve ervaringen met beroepenvoorlichting en de werving, heeft de politie er nogal hoog gespannen verwachtingen van. In de zin van: Wat voor beroepenvoorlichting geldt, zal ook wel opgaan bij voorlichting over misdaadpreventie. Veel politiefunctionarissen - vooral bij de gemeentepolitie - die met die beroepenvoorlichting al belast zijn, krijgen om die reden dan ook Voorkoming Misdrijven in hun portefeuille. Een tweede reden waarom Voorkoming Misdrijven op één lijn wordt gesteld met voorlichting op ander gebied is, dat er een ander gezicht van de politie mee getoond kan worden. Voorkoming Misdrijven krijgt PR-effecten toegeschreven en wordt daarom ook gezien als middel ter verbetering van de relatie politie-publiek.

Het LBVM introduceerde destijds de projectmatige aanpak bij de preventie van - zoals het toen heette - "kleine criminaliteit". En wel zodanig dat te nemen maatregelen pas kunnen worden bepaald nadat het criminaliteitsprobleem geanalyseerd is en de doelstelling van het betreffende beleid of project geformuleerd is. Een van de maatregelen om de beoogde doelstelling te realiseren, kan voorlichting zijn. Zo staat het althans in de Oriënteringsnota (mei '81).

Nu zal niemand ervan opkijken dat de aangehaalde wijze van werken niet direct en niet overal blijkt te worden overgenomen. In de praktijk van alledag wordt immers vaak simpelweg geredeneerd: "Er is een criminaliteitsprobleem; dus er moet voorgelicht worden".

Gedragsverandering?

In principe richt de politie zich met VM-voorlichting op de burgers, die slachtoffer kunnen worden van delicten als fietsendiefstal, zakkenrollerij, woninginbraak en diefstal uit auto's. Deze voorlichting omvat vooral maatregelen die men zelf - preventief - kan treffen om de kans te verkleinen van dergelijke delicten de dupe te worden. Goed beschouwd is er dan sprake van voorlichting met als doel: gedragsverandering. Het gaat er immers om dat potentiële slachtoffers het dieven en inbrekers moeilijker maken hun slag te slaan. Leidt zulke voorlichting nu inderdaad tot gedragsverandering? Het antwoord moet luiden: Slechts mondjesmaat. Bovendien blijkt uit een evaluatie-onderzoek van het LBVM (Effecten van voorlichting, 1989) dat in de praktijk vooral personen worden bereikt die reeds preventieve maatregelen hadden getroffen. Er vindt dus achteraf in wezen alleen een bevestiging plaats van bestaande attitude en gedrag. Overigens is dit een heel legitiem effect. Desondanks worden meestal hogere eisen gesteld: er moet gedragsverandering plaatsvinden.

Om het daar heen te leiden is echter nogal wat nodig.
Behalve dat de voorgelichte burger het nut van gedragsverandering moet (leren) inzien en er ook positief tegenover moet staan (attitude), moet hij of zij ook in staat zijn, het gewenste gedrag te vertonen. Zo kan een huurder van een woning niet zomaar nieuw hang- en sluitwerk gaan aanbrengen en een fietser is bij voorbeeld van gemeentelijke voorzieningen afhankelijk, om de fiets in een bewaakte stalling te kunnen zetten.

Anderen - buiten de politie - blijken dus uitermate belangrijk te zijn bij het realiseren van voorlichtingsdoelstellingen. Het zou wellicht realistischer zijn, indien in dit soort situaties de voorlichting door de politie als uiterste doelstelling heeft: het realiseren van een gewenste gedragsintentie.
Anderen kunnen dan op hun beurt verantwoordelijk worden gesteld, ervoor te zorgen dat die intentie wordt omgezet in wenselijk geacht gedrag.

Overige consequenties

Het geven van voorlichting (extern) heeft ook consequenties voor andere beleidsinstrumenten - dus intern - die de politie ter beschikking heeft: surveillance, opsporing, afhandelen aangiften en dergelijke. Immers, als in een folder wordt gemeld dat het aanbrengen van postcode + huisnummer op waardevolle eigendommen de opsporing en terugbezorging kan verbeteren, dan verwacht de ontvanger van die boodschap dat de politie ook bij de afhandeling van de aangifte en vervolgens bij de opsporing aandacht aan de aanwezigheid van postcode + huisnummer besteedt.
Een van de uitkomsten uit het al eerder genoemde onderzoek van het LBVM is, dat voorlichting nog dikwijls autonoom, dus los van andere instrumenten, wordt ingezet. Vervolgens blijkt dat voorlichting pas in de uitvoeringsfase van het beleid aan bod komt. Toch is er een kentering in dit opzicht te bespeuren.
Intern wordt het noodzakelijk het instrument voorlichting te koppelen aan andere instrumenten en extern moet er afstemming plaatsvinden. Ook wat voorlichting betreft tussen politie en andere sectoren (bestuur, Openbaar Ministerie, maatschappelijk middenveld).
Dit betekent dat er nogal wat gebeuren moet, alvorens er een folder verstrekt of een advertentie geplaatst kan worden. En zo wordt degene die voorlichting geeft geconfronteerd met een nieuw dilemma: aan de ene kant vergt de beleidsvoorbereiding veel meer tijd, terwijl aan de andere kant de "leiding" (bij voorbeeld de politiechef of de burgemeester) graag snel wil laten zien "dat er aandacht aan het probleem wordt geschonken". (En hoe kan dat beter dan via voorlichting?). Dus komt het maar al te vaak voor, dat nog tijdens de fase van de beleidsvoorbereiding de opdracht komt, "binnen twee weken met de voorlichting te beginnen".

Vandalisme en voorlichting

In de beginperiode van Voorkoming Misdrijven, kreeg het vandalismeprobleem zeer veel aandacht. De reden was niet ver te zoeken. Vandalisme liet een spectaculaire stijging zien: 1970 - index: 100; 1980 - index: 675. Zowel van de zijde van de politie als van de zijde van de gemeentelijke overheid (inclusief de lokale politiek) kwam de roep om ondersteuning bij de aanpak van dit delict. Van meet af aan worden bij die aanpak diverse partijen betrokken: politie, gemeente en het onderwijs. De politie beschikt hoe dan ook over kennis omtrent achtergronden en oorzaken van vandalisme. Terwijl de gemeente en het onderwijs (de scholen) vaak slachtoffer zijn van vandalistisch gedrag. Het onderwijs is overigens om een andere reden een belangrijke participant. Vandalisme wordt immers voornamelijk door jongeren "beoefend" en veel van deze jongeren kunnen via het onderwijs worden bereikt en mogelijk worden beïnvloed.

Deze partijen, waarbij zich spoedig ook het Openbaar Ministerie voegde, maken gezamenlijke afspraken zodat het onderlinge beleid afgestemd kan worden. Ook op het terrein van voorlichting. Zo kwam, aan de hand van gezamenlijke wensen, de handleiding "Scholen en vandalisme" voor het basis- en voortgezet onderwijs tot stand. De inhoud van dit pakket dient meer dan één doel. De docent kan via wat knip- en plakwerk eigen lesmateriaal samenstellen. Hij vindt informatie over de achtergronden van vandalisme en er wordt een scala aan ideeën aangeboden uit reeds uitgevoerde binnen- en buitenlandse projecten.

Tot slot biedt de handleiding informatie over techno-preventieve maatregelen om het schoolgebouw beter te beschermen tegen vandalisme. Bij het pakket is een grammofoonplaatje gevoegd met een speciaal op vandalisme geïnspireerd liedje.

Deze werkwijze was nieuw. Niet alleen doordat al in een voorbereidende fase betrokken partijen gezamenlijk opereren. Maar ook doordat voorlichting er op een andere manier bij wordt gehanteerd. Het onderwijs is namelijk enerzijds einddoelgroep van de voorlichting via de handleiding: zelf maatregelen treffen tegen vandalisme. Anderzijds wordt aan de scholen gevraagd als intermediair te fungeren in de richting van de schoolgaande jeugd: het geven van voorlichting over vandalisme en de gevolgen ervan.

Lesmateriaal

Op 13 januari 1982 ontving de toenmalige minister van Justitie, De Ruiter, voor de TROS-camera van de presentator van het kinderprogramma "Ren je rot" (Martin Brozius) het eerste exemplaar van "Scholen en Vandalisme". De kijker zal niet geweten hebben dat het hier een "dummy" betrof. Een maand later werd de handleiding, via de lokale politie, gratis aan de scholen van het basis- en voortgezet onderwijs aangeboden. In 1984 volgde een aanvulling op dit pakket.
Van lieverlee kwam er meer deskundigheid en ervaring bij de aanpak van vandalisme. Daaruit ontstond behoefte aan een nieuw type pakket. Zo verscheen in 1986 de lesbrief "Schooljeugd en vandalisme", ook weer bestemd voor het basis- en voortgezet onderwijs. Deze lesbrief is op twee punten geheel nieuw.

Ten eerste doordat er voor de docent een handleiding en voor de leerlingen een werkboekje is, waarmee een kant-en-klaar produkt wordt aangeboden.
Het tweede nieuwe element is, dat de school voor dit lespakket moet betalen (zestig gulden). Dit prijskaartje werkt eerder motiverend dan drempelverhogend.
Een prijs suggereert bovendien een zekere kwaliteit. Overigens zijn deze principes niet nieuw. Ze zijn afkomstig uit de marketing en waarom zou de overheid geen gebruik van marketing maken?

Onder invloed van het beleidsplan "Samenleving en Criminaliteit" neemt het onderwijs inmiddels een belangrijke plaats in bij de overdracht van normen en waarden aan de opgroeiende jeugd. Scholen, maar ook gemeentelijke overheden, reageren enthousiast op het lespakket en tonen ook belangstelling voor andere vormen van criminaliteit. Dit leidde ertoe dat in september 1989 het lespakket "Wij pikken het niet" - wederom tegen betaling - ter beschikking kwam met als onderwerp: diefstal.

Winst

Het onderwijs reageert positief op de aangeboden lesbrieven en daarom mag geconcludeerd worden dat de gehanteerde werkwijze succesvol is. Ook uit statistische cijfers blijkt trouwens dat de aan de totale aanpak positieve effecten mogen worden toegeschreven. Was de stijging van vandalisme in de periode 1970-1989 bijna 700 procent, de stijging in de periode 1980-1988 bedroeg nog maar 65 procent. De stijging blijft weliswaar, maar de mate waarin verschilt aanzienlijk met voorheen. Dat is winst.
Intussen wordt ook reëler over voorlichting in het algemeen gedacht. Steeds vaker wordt de vraag gesteld: "Kan de boodschap, die met voorlichting wordt gecommuniceerd, wel waar gemaakt worden en wordt er niet teveel beloofd?"

Dit soort vragen zal er uiteindelijk toe leiden dat al een in vroeg stadium van het beleidsproces voorlichting als preventiemiddel wordt betrokken.
Maar wel zodanig dat er minder snel dan voorheen "even" naar wordt gegrepen of "even" een folder wordt gemaakt.
Ook dat is winst.

Openbaar Ministerie heeft bestuurlijke rol bij preventie

interview met mr. R. Behling
Advocaat-Generaal door
Joop van Schie
Eindredacteur Algemeen Politieblad

Het Openbaar Ministerie dient zeer nadrukkelijk een rol te spelen in de bestuurlijke preventie. Niet alle leden van de staande magistratuur zullen dat, gezien de al bestaande werkdruk, direct met hem eens zijn, maar volgens mr. R. Behling, advocaat-generaal bij het gerechtshof in Amsterdam, moet het Openbaar Ministerie zich op dit terrein duidelijk gaan manifesteren. "Dat is het Openbaar Ministerie aan de maatschappij verplicht. Maar dat niet alleen. Het vloeit ook voort uit de Politiewet."
Daar waar veel voorkomende criminaliteit, zoals men kleine criminaliteit is gaan noemen, zich voordoet, zal al snel sprake zijn van een openbaar ordeprobleem. Verantwoordelijkheden van burgemeester en Openbaar Ministerie zijn dan volgens Behling niet meer strikt gescheiden.

Tweeledigheid

"Het begrip bestuur is tweeledig", benadrukt Behling. Het Openbaar Ministerie kan de politie bij orde-problemen aanwijzingen geven. De officier van justitie is verantwoordelijk voor de strafrechtelijke handhaving.
"Het staat er wat merkwaardig allemaal, maar dat het Openbaar Ministerie een "say" heeft in de bestuurlijke preventie van criminaliteit, vloeit voort uit de Politiewet. Wij zijn wettelijk verplicht daarover na te denken. Het Openbaar Ministerie dient meer en meer ook bestuurlijk bezig te zijn."
Behling weet waarover hij praat. Toen hij nog Officier van Justitie was in Utrecht, maakte hij deel uit van het projectteam Samenleving en Criminaliteit in die stad. Nu participeert hij in de werkgroep Addens, genoemd naar de procureur-generaal bij het gerechtshof in Leeuwarden. Van deze werkgroep wordt een vervolg verwacht op het beleidsplan Samenleving en Criminaliteit. Een plan voor de aanpak van allerlei vormen van criminaliteit in de jaren '90. Behling is voorzitter van de groep die de bestuurlijke preventie "doet".
Hij moet zijn ideeën echter nog op papier zetten. Vandaar een interview tussen indrukwekkende stapels dossiers van gewone strafzaken.

Effect

Mede op grond van zijn ervaringen met de succesvolle proefprojecten in het kader van Samenleving en Criminaliteit meent Behling dat de gedachten van dit beleidsplan wortel hebben geschoten. Criminaliteitsbestrijding is niet langer louter repressief optreden van politie en Openbaar Ministerie. Gemeenten realiseren zich dat ze met bestuurlijke maatregelen veel kunnen bereiken.

En Behling weet uit ervaring dat organisaties als winkeliersverenigingen, scholen en sportclubs, actief willen meedenken als hen maar helder wordt uiteengezet dat politie en justitie maar beperkte mogelijkheden hebben.
Het Openbaar Ministerie zal in dergelijke gesprekken met de samenleving moeten investeren. In de jaren '90 zal het Openbaar Ministerie zich dienen te richten op een drietal vormen van preventie, die overigens onderlinge samenhang vertonen. Het gaat om algemene preventie, signalerende preventie en repressief optreden.
Een bekend, maar daarom niet minder relevant, voorbeeld is nog steeds de relatie criminaliteit en bebouwde omgeving. Bijvoorbeeld de groenvoorzieningen in de Bijlmermeer. Volgens Behling met de beste bedoelingen voor de bewoners ontworpen, maar uit criminaliteitsoogpunt zijn ze rampzalig.

Behling zou willen dat bij het ontwerpen van plannen van de deskundigheid van het Openbaar Ministerie gebruik wordt gemaakt. Het Openbaar Ministerie zal zonodig

stadbesturen moeten waarschuwen voor de effecten van "ghetto-vorming" en "de verloedering van stadswijken". Als voorbeeld noemt hij New York waar stadswijken worden "terugveroverd". "Hoe zo'n beleid uiteindelijk uitpakt weet ik niet, maar je moet iets doen," aldus Behling.
"Waar de dingen verrotten neemt het aantal vernielingen toe. Een steen door de ruit en ik garandeer je dat er meer volgen. Ik meen ook dat je voetbalsupporters in gewone treinen moet vervoeren. Misschien dat er toch wat wordt vernield, maar ze moeten eerst een drempel over."
Bij signalerende preventie, bij voorbeeld extra maatregelen op plaatsen waar plotsklaps bij voorbeeld fiets- of winkeldiefstal toeneemt, zou volgens Behling het Openbaar Ministerie moeten adviseren over de waarde van die maatregelen. Met de kennis van het Openbaar Ministerie kan worden ingeschat of de voorgenomen maatregelen het beoogde effect zullen hebben.
Repressief optreden uit het oogpunt van preventie is dagelijkse OM-praktijk. Maar in het kader van bestuurlijke preventie. Hoe denkt Behling dit aan te pakken?
"Daar komt het strafrecht in volle vormen aan te pas. Repressie om de generale preventie. De verwachting dat men iets zal nalaten omdat men weet wat de gevolgen zijn."

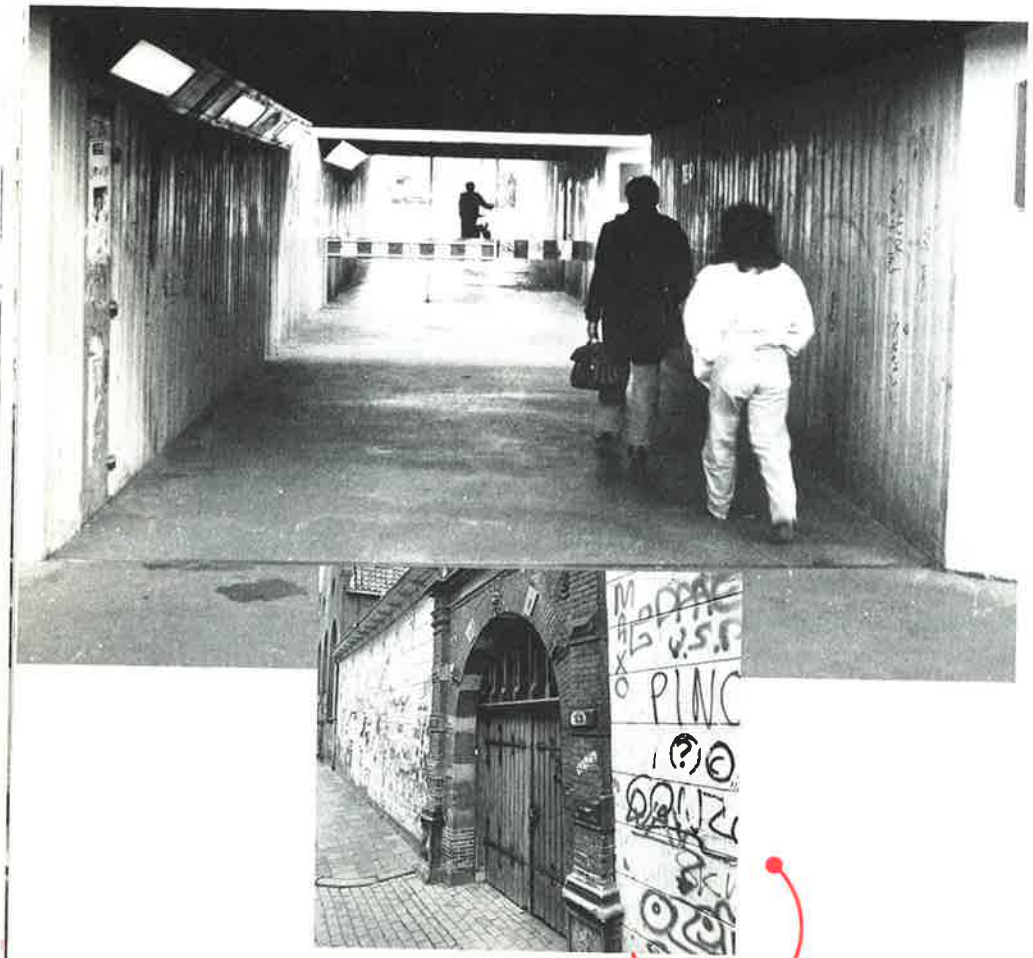

Criminele politiek

Behling denkt aan het met voorrang voor de rechter brengen van zaken die zich hebben afgespeeld op plaatsen waar de overlast niet langer kan worden getolereerd. Er moeten keuzes worden gemaakt. Een kwestie van criminele politiek. De keuzes moeten in nauw overleg met de burgemeester worden gemaakt. "Anders verlies je de strijd," zegt Behling.
Behling wil dat ook de rechter bij dit samenspel wordt betrokken. "Wij kunnen niet zomaar wat gaan staan blazen in de rechtszaal. Wij zullen de rechter argumenten moeten aandragen, dat er passende straffen of maatregelen moeten volgen. Wij zullen duidelijk moeten maken dat het anders misloopt in de stad, dat de stad een vrijhaven wordt enzovoort."
"Natuurlijk moeten wij de rechtsgelijkheid in het oog houden. Ons optreden dient ten opzichte van anderen gelegitimeerd te zijn. De rechter zal het moeten accepteren. Verwerpen kan natuurlijk ook, maar dan wel beargumenteerd."
Dat laatste verwacht Behling niet zo snel. Behling: "Ze kunnen zich toch niet losmaken van wat ze rondom zich heen zien. Rechters maken toch ook deel uit van de maatschappij."

Geesten rijp maken

Behling realiseert zich dat het Openbaar Ministerie het door hem gewenste beleid niet van vandaag op morgen kan oppakken. "Het Openbaar Ministerie heeft nog op veel punten een informatieachterstand. Daarbij vormt onze administratie een probleem. Willen wij een goede gesprekspartner zijn, dan dient er nog heel wat te gebeuren. Wij zullen de geesten moeten rijp maken eraan mee te doen." En: "Elke beslissing van het bestuur toetsen, dat zou dus moeten. Daarvoor hebben we geen officieren genoeg. Maar in de grotere steden zou je ermee kunnen beginnen."

Preventieve criminaliteitsbestrijding: een aparte directie waard

Dr. J.J.M. van Dijk
Hoofd Directie Criminaliteitspreventie

Het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven bestaat tien jaar. Een gegronde reden om eens de balans op te maken van de preventieve criminaliteitsbestrijding in de voorbije periode: wat is er tot nu toe bereikt en hoe nu verder?

Een gerede aanleiding tevens voor zelfonderzoek en evaluatie. De experimenten met bestuurlijke preventie lopen immers dit jaar ten einde. Waardoor de vraag actueel is, of ze een vervolg moeten krijgen en zo ja, hoe verhoudt zo'n voortzetting zich dan tot de politiële preventie? Kortom, de tijd is rijp voor de volgende analyse.

Criminologen hebben zich sinds een eeuw beziggehouden met plannen voor preventieprogramma's tegen criminaliteit. In de jaren zestig was vooral de macro-sociologische aanpak in zwang: criminaliteit zou bij de wortels moeten worden bestreden, door het onderwijs, de huisvesting en de sociale voorzieningen te verbeteren. Deze preventievisie spoorde goed met de toen vrijwel algemeen gedeelde overtuiging dat de overheid zich diende te ontwikkelen tot een verzorgingsstaat. Terwijl de welvaart verder toenam en de verzorgingsarrangementen werden uitgebreid, namen echter veel vormen van criminaliteit ongekend toe. De criminaliteit bleek resistent tegen de macro-sociale preventie.
Sterker nog: veel voorkomende criminaliteit bleek desondanks juist in landen als Zweden en Nederland uitstekend te gedijen.

Crime prevention

In de periode 1975 tot 1985 kreeg het begrip "crime prevention" daarom geleidelijk een andere inhoud. In veel westerse landen - Zweden, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten voorop - begonnen de politiekorpsen de bevolking te adviseren omtrent beveiliging van hun eigendommen tegen diefstal of vernieling. Bij de Engelse politie ontstond zelfs een nieuw specialisme: de crime prevention-officer. In navolging hiervan nam het ministerie van Justitie destijds het initiatief om dit specialisme ook in ons land in te voeren.

In de meeste landen is criminaliteitspreventie in de jaren zeventig en tachtig de vrijwel exclusieve verantwoordelijkheid geweest van de politiekorpsen. Dit politiële primaat heeft sterke kanten. De politie is beter geïnformeerd over de plaatselijke criminaliteit dan enige andere dienst. De bestrijding van criminaliteit is bovendien een van de hoofdtaken van de politie, zodat aandacht voor preventie een logische prioriteit is. Hier komt nog bij dat de politie-organisatie - mede dankzij andere functies - vrij veel technische "know-how" in huis heeft, terwijl alle grotere korpsen over voorzieningen beschikken voor de externe voorlichting.
In Nederland is echter in 1984 door de Commissie Roethof een preventievisie ontwikkeld die aanzienlijk meer omvatte dan alleen advisering van het publiek over mogelijke beveiligingsmaatregelen. Op aanbeveling van de commissie formuleerde het kabinet Lubbers I de volgende preventiedoelen: versterking van de binding van de opgroeiende generatie aan de maatschappij; toetsing van de gebouwde omgeving aan criminogene effecten en uitbreiding van het functionele toezicht op risicovolle locaties.

De ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken hebben vervolgens de uitvoering van het nieuwe preventiebeleid na ampel beraad ondergebracht bij een speciale projectorganisatie, die naast het bestaande bureau van de Landelijke Coördinator Voorkoming Misdrijven zou moeten opereren. De belangrijkste overweging hierbij is geweest, dat een departementale projectorganisatie waarschijnlijk

gemakkelijker contacten zou kunnen leggen met andere ambtelijke diensten op rijks- en gemeenteniveau, ten einde deze op hun eigen verantwoordelijkheden te wijzen.

In dezelfde periode is overigens ook in Frankrijk besloten om een nieuwe organisatiestructuur voor criminaliteitspreventie op te zetten, die niet onder de politie ressorteerde.

Kijkt men nu naar de omvang en kwaliteit van deze preventieve inspanningen in de verschillende landen, dan onderscheiden Frankrijk en Nederland zich in gunstige zin. Op een internationaal congres over criminaliteitspreventie dat in oktober 1989 in Montreal (Canada) werd gehouden, werd het recente beleid van deze landen dan ook door veel sprekers geprezen. Tegelijkertijd blijkt evenwel dat in Groot-Brittannië het preventieve criminaliteitsbeleid juist stagneert. Dit is te wijten aan het feit dat de gemeentelijke overheid criminaliteitspreventie nog te veel beschouwt als een zaak van de politie en het "Home Office". En in West-Duitsland staat de criminaliteitspreventie zelfs nog geheel in de kinderschoenen: het is er niet meer dan een marginale neventaak van enkele politiekorpsen. De conclusie lijkt dan ook gerechtvaardigd, dat de politie-organisatie als trekker van de criminaliteitspreventie naast sterke kennelijk ook zwakke kanten heeft. Het maakt duidelijk dat, zolang de politie niet over toetsende en controlerende bevoegdheden beschikt met betrekking tot de door andere diensten of particuliere organisaties te treffen misdaadpreventiemaatregelen, haar externe invloed hierop niet bijster groot is. Bij sommige diensten, bij voorbeeld op het gebied van het jongerenwerk, is soms bovendien sprake van een zekere reserve jegens de gedachte om onder regie van de politie aan preventie te moeten doen. Naarmate de preventiefilosofie ambitieuzer is, worden de mogelijkheden om deze te verwezenlijken vanuit de politie-organisatie dus blijkbaar geringer. In deze situatie kan de verantwoordelijkheid hiervoor waarschijnlijk beter mede uit handen worden gegeven aan een aparte organisatie met ruimere bestuurlijke mogelijkheden, zoals het geven van subsidies. Dit lijkt de les die kan worden getrokken uit de internationale ervaringen van de laatste jaren met verschillende organisatievormen.
Niettemin rijzen er klemmende vragen over de relatie tussen de traditionele preventie door toedoen van de politie en de bestuurlijke preventie via ministeries en gemeentelijke diensten. Hierna zal eerst worden stilgestaan bij de vraag hoe deze twee preventietradities

zich inhoudelijk tot elkaar verhouden. Daarna wordt aandacht besteed aan de organisatorische verhoudingen tussen beide, nu en in de toekomst.

Soorten preventie

Oorspronkelijk betekent criminaliteitspreventie: het nemen van maatregelen die kunnen voorkomen dat mensen crimineel gedrag gaan of blijven vertonen. Vanuit deze benadering ging het om dadergerichte preventie tegen de achtergrond van het eveneens dadergerichte strafrecht. Het tegenwoordige preventieconcept van de politie is daarentegen voornamelijk slachtoffergericht. In deze zin gaat het om maatregelen die bedoeld zijn om te voorkomen dat burgers slachtoffer van criminaliteit worden. Uiteindelijk leiden beide benaderingen weliswaar tot een beperking van de criminaliteit, maar de aard van de maatregelen verschilt sterk.

Parallel

In de gezondheidszorg wordt een onderscheid gemaakt tussen primaire, secondaire en tertiaire preventie. De primaire preventie bestaat uit maatregelen die de weerbaarheid van de gehele bevolking tegen bepaalde ziekten kunnen vergroten (bij voorbeeld in het geval van Aids: algemene voorlichting over veilig vrijen). Secondaire preventie bestaat uit maatregelen die zijn gericht op bijzondere risicogroepen (bij voorbeeld het bevorderen van het gebruik van schone spuiten door heroïnegebruikers). Tertiaire preventie ten slotte richt zich op de indamming van de ziektesymptomen bij degenen die reeds zijn besmet en bij genezing op het voorkomen van een terugval.

Zo'n indeling kan eveneens worden toegepast op zowel de dadergerichte als de slachtoffergerichte preventie van criminaliteit. De parallel doortrekkend, kan een en ander als volgt worden onderscheiden:

- Primaire preventie heeft als doelgroep de gehele bevolking. Primaire, dadergerichte preventie bestaat bij voorbeeld uit de organisatie van voldoende recreatieve voorzieningen voor jongeren in woonwijken, controle op schoolverzuim en het geven van voorlichting aan scholieren over de nadelige gevolgen van vandalisme. Primaire, slachtoffergerichte preventie bestaat bij voorbeeld uit een criminologisch verantwoorde planologie en architectuur, uit het beveiligen van huizen en gebouwen tegen inbraak en het versterken van het functionele toezicht in hoogbouwcomplexen e.d..
- Secondaire preventie is gericht op bijzondere risicogroepen. Voorbeelden van secondaire, dadergerichte preventie zijn: voorzieningen voor chronische spijbelaars en een belangrijk deel van het randgroepjongerenwerk. Ook een aanzienlijk deel van de privaatrechtelijke ondertoezichtstellingen van minderjarigen wordt mede ingegeven door de wens om afglijden naar een delinquente levensstijl te voorkomen. Tot de secondaire, dadergerichte preventie behoren verder veel van de activiteiten van de consultatiebureaus voor alcohol en drugs. Secondaire, slachtoffergerichte preventie bestaat uit het treffen van beschermende maatregelen tegen criminaliteit door groepen die een verhoogd risico lopen om slachtoffer te worden. Te denken valt aan de beveiliging van winkelcentra, banken en pompstations en in het particuliere vlak aan buurtpreventie en VIP-protection.

- Tertiaire, dadergerichte preventie is van oudsher het taakgebied van de reclassering. Recent zijn op dit gebied ook de Halt-bureaus actief die schaderegelingen (door feitelijk herstel van aangerichte schade) organiseren voor jeugdige vandalen. Tertiaire, slachtoffergerichte preventie bestaat vanzelfsprekend uit het opvangen en ondersteunen van slachtoffers van misdrijven en uit het geven van adviezen ter voorkoming van herhaald slachtofferschap.

In figuur 1 zijn de hier besproken zes vormen van criminaliteitspreventie nog eens schematisch weergegeven.

Organisatorische opzet

In het voorgaande is geschetst, hoe de verschillende vormen van criminaliteitspreventie zich tot elkaar verhouden. Voor een effectief en doelmatig preventiebeleid is het van het grootste belang dat de toepassing van de verschillende vormen van preventie planmatig en gecoördineerd geschiedt.
Elk criminaliteitsprobleem vergt een aanpak die bestaat uit een weloverwogen combinatie van de zes hier geschetste typen maatregelen. Het heeft bij voorbeeld weinig zin om in een stadsdeel waar veel randgroepjongeren of verslaafden wonen, uitsluitend het hang- en sluitwerk te verbeteren en/of buurtpreventie in te voeren, indien niet tegelijkertijd ook iets aan de dadergroep wordt gedaan. De organisatie van HALT-straffen of slachtofferhulp is op den duur evenmin bevredigend, indien niet ook aandacht aan secondaire preventie kan worden besteed. Omgekeerd is het logisch dat randgroepjongerenprojecten bemoeienis hebben met HALT- en dienstverleningsprojecten, omdat deze zich op deels dezelfde doelgroep richten. Ook ligt het voor de hand dat in een preventieprogramma voor de banken, tevens aandacht wordt besteed aan de begeleiding van werknemers die doelwit van een overval zijn geweest. De praktijk heeft in binnen- en buitenland niet voor niets uitgewezen, dat blijvende successen met preventie in de regel alleen kunnen worden geboekt met projecten, waarin een uitgekiende "mixture" van dader- en slachtoffergerichte maatregelen wordt toegepast.

Deze ervaringen leiden tot de slotsom, dat de organisatie van de verschillende vormen van preventie op het niveau van de rijksoverheid, zoveel mogelijk geconcentreerd moet zijn binnen één organisatie. Deze organisatie dient allereerst verantwoordelijk te zijn voor zowel de slachtoffergerichte preventie van de politie als voor de meer dadergerichte preventie van andere ambtelijke diensten op rijks- en gemeenteniveau. Het ligt voor de hand, zo'n organisatie tevens verantwoordelijk te maken voor het beleid ten aanzien van de particuliere beveiliging en de slachtofferhulp. Dit zijn immers vormen van slachtoffergerichte, secondaire en tertiaire preventie.
Intensieve samenwerking is in de bedoelde opzet verder vereist met de dienst, die verantwoordelijk is voor het beleid ten aanzien van de ondertoezichtstelling van minderjarigen en de organisatie van alternatieve sancties. Dat wil zeggen: de directie Jeugdbescherming en Reclassering

Figuur 1
Schematische weergave van de verschillende soorten criminaliteitspreventie

	primair	secondair	tertiair
dadergericht	jongerenwerk spijbelcontrole vandalisme-info CAD's	randgroepjongeren opvang spijbelaars ondertoezichtstelling	reclassering HALT alternatieve sancties
slachtoffergericht	veilig bouwen hang- en sluitwerk	particuliere beveiling buurtpreventie functioneel toezicht VIP-protection	slachtofferhulp

van het ministerie van Justitie. Het behoeft in dit verband geen betoog dat het welslagen van zowel de dader- als de slachtoffergerichte vormen van secondaire en tertiaire preventie in hoge mate afhankelijk is van een goede samenwerking met politie en justitie. Beide bieden als het ware "rugdekking", waardoor secondaire en tertiaire preventie mogelijk worden. Politie en justitie hebben er bovendien van hun kant groot belang bij om betrokken te zijn bij de planning van preventieve activiteiten, aangezien deze immers op veel gebieden in belangrijke mate de werklast van de recherche en het openbaar ministerie kunnen bepalen. Tenslotte dient het beoogde preventiecentrum goede ingangen te hebben bij het binnenlands bestuur dat hoe dan ook een centrale rol speelt bij alle onderscheiden vormen van preventie.

De voorgaande analyse indiceerde de instelling van een directie op het ministerie van Justitie die verantwoordelijk zou worden gesteld voor de beoogde preventie-aanpak van criminaliteit in brede zin. Een van de peilers van zo'n directie zou het bestaande bureau van de Landelijk Coördinator VM dienen te zijn, inclusief de daar op detacheringsbasis werkzame medewerkers van de directie politie van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Deze peiler zou verantwoordelijk moeten zijn voor de verdere uitbouw van de VM-organisatie bij de toekomstige regionale korpsen. Dit overeenkomstig de betreffende aanbevelingen in het hierover uitgebrachte rapport van het Coördinerend Politie Beraad (CPB), terwijl men zich verder in het bijzonder diende te specialiseren in nieuwe vormen van technopreventie op het gebied van de informatica en telematica. De tweede peiler zou moeten bestaan uit de projectorganisatie die sinds 1985 de experimenten met gemeentelijke projecten, huismeesters e.d. heeft begeleid. Ten einde een optimale ingang bij het binnenlands bestuur te garanderen ware het wenselijk, dat hierbij ook in de toekomst nauw met de VNG en met het ministerie van Binnenlandse Zaken wordt samengewerkt. Neventaken van de te scheppen organisatie-eenheid zijn de beleidsontwikkeling met betrekking tot slachtofferhulp (bureaus slachtofferhulp, richtlijnen voor politie en Openbaar Ministerie, schadefonds geweldsmisdrijven) en de particuliere beveiliging (wetgeving en ontwikkeling van samenwerkingsprojecten).

Op grond van deze uitgangspunten werd per 1 april 1989 op het ministerie van Justitie de directie Criminaliteitspreventie ingesteld. Deze bestaat uit de hoofdafdeling politiële criminaliteitspreventie en de hoofdafdeling maatschappelijke criminaliteitspreventie. De eerste hoofdafdeling omvat goeddeels het Bureau van de Landelijk Coördinator VM. De tweede hoofdafdeling is opgebouwd uit het justitie-aandeel van het secretariaat van de stuurgroep bestuurlijke preventie van criminaliteit. Hieraan zijn medewerkers toegevoegd voor de aspecten slachtofferhulp

en particuliere beveiliging. Beide hoofdafdelingen worden ondersteund door een stafafdeling informatievoorziening die verantwoordelijk is voor documentatie, externe voorlichting over preventie en preventiegerichte misdaadanalyse. Met het ministerie van Binnenlandse Zaken zijn afspraken gemaakt over de taakafbakening en samenwerking met betrekking tot preventie in de komende jaren (zie ook de bijdrage van mr. G.N. Roes, elders in deze brochure). In de loop van 1990 zal de directie, die onder de politieke verantwoordelijkheid valt van de staatssecretaris van Justitie, haar beleidsplannen bekend maken voor de ontwikkeling van de criminaliteitspreventie in Nederland in de negentiger jaren. Een en ander zal het nodige perspectief te zien geven voor de nabije en verre toekomst op het onbegrensde terrein dat preventie nu eenmaal vergt.

Colofon

Uitgave:
Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven
Postbus 20301
2500 EH 's-Gravenhage

Eindredactie:
W. van Well Groeneveld
M.C. Alblas

Vormgeving en realisatie:
Studiodruk Communicatie Rijswijk

Fotografie:
Anefoto
Bas Maris
Bert Verhoeff
Cor Vos
Elmer Spaargaren
Foto Snoek
Fred Valk
Frits Gerritsen
Gerard Hissink
Joop Fenstra
Jos Fielmich
Jos van der Hamsvoord
Lex de Meester
M. v.d. Toorn
Mieke de Wit
Pierre van de Meulenhof
P. Mastenbroek
Rob Doolaard
Wim van Noort

Advertentie op binnenzijde omslag:
eerste preventie-campagne uit 1975

Directie
Criminaliteitspreventie

Wegwijzer
1990

ZET UW
HANDTEKENING
OP UW
AUTORADIO
Graveer 'm
Registreer 'm

OP SLOT
BUIT ERUIT

SE"C

Oktober 1989, 2e jaargang
nummer 4A

- Hans van Breukelen over voetbalvandalisme
- Een kort verhaal van Mies Bouhuys
- Strips, prijsvrang, HALT, wat doet de OvJ, en...
- NOG VEEL MEER!!

Inbraak in bedrijven
een effectief preventieplan

In
een e

SE"C

Tussenverslag bestuurlijke preventieprojecten